

MEELEMUUTUS

Kracht tagasi juhikohal

Pankade ja riskiandmebaaside luubi alla sattunud ning seetõttu oma ettevõtetest KRM Advisor lahkunud **Argos Kracht** on juhikohal tagasi. ▶ 2-3

Ärip30v

Ausalt ja kartmatult

Esmaspäev, 23. september 2019 nr 168 (6234) 3,90 eurot

#äritarkvara

Kõige laiemate võimalustega äritarkvara!

Aider OÜ hooldab üle Eesti Amada Grupi metallitöötlemisseadeid, mida on Eestis üle 300 - Standard Booksi hooldusteeninduse moodul võimaldab pidevalt liikuvale meeskonnale mobiilset ligipääsu kliendiandmetele ja infole mitmest erinevast seadmest.

Henri Tabri

Aider OÜ tegevjuht ▶

Raamatupidamine
Pilveteenus
Põhivara, ladu
Müügihaldus
Kliendihaldus
Hooldusteenindus

Standard Books

by Excellent

Võimalusterohke äritarkvara, mida
usaldab **üle 20 000 Eesti ettevõtte.**

tutvu äritarkvaraga: www.excellent.ee

Tutvu kõikide ELMO Rent
rendiautodega
www.elmorent.ee

ELMO RENT SÕIDUKITEGA ON SINU LIIKLEMINE MUGAV JA KESKKONNASÕBRALIK:

- 🚗 Sinu käsutuses on kokku **50 elektri- ja hübriidautot**, rendipunktid **Tallinnas ja Tartus**;
- 🚗 Uute 2019. aasta **Toyota Corollade ja Nissan Leafidega** saad teha pikemaid sõite – **sõiduulatus kuni 270 km**;
- 🚗 Vaba auto saad rentida kaardirakenduse kaudu ja see on kohe sõiduvalmis;
- 🚗 Soovi korral saad **24 tunnise etteteatamisega** tellida auto endale sobivasse asukohta;
- 🚗 Hinnad algavad **4EUR/h**, arveldussamm on **30 minutit**;
- 🚗 ELMO kiirlaadimisvõrgus on laadimine tasuta, hübriidautod sisaldavad kütusekulu (tankimine Circle-K tanklates).

*ELMO Rent sõidukiga sõites säästad keskkonda
ja see muudab Sind paremaks inimeseks.*

**ELMO
RENT**

ÄRIPLAAN

Äriliidrid ütlevad, mis meid ees ootab

Meie võimalused järgmisel aastal on seotud hullumeelsete ambitsioonidega, mida Eesti ettevõtjatel loodetavasti endiselt on, ütles Äripäeva aasta ettevõtja **Kristjan Rahu** Äriplaani konverentsi eel. ▶ 8-9

KINNISVARA

Riigi vara läheb kenasti kaubaks

Riigi Kinnisvara peab välja kuulutama uue maaklerihanke, sest eelmise hanke võitnud Pindi Kinnisvara müüs objektid kiiremini ja kallimalt, kui arvestatud. "Müük sujub väga hästi," leiab Märt Mäe RKASist. ▶ 6-7

INVESTOR

Naftatööstusest suur osa rivist väljas

"Me töötame 24/7," ütles Saudi Araabia Aramco lõunapiirkonna naftatootmise juhataja Fahad Abdulkarim purustuste taastamise kohta. Siiski pole kindel, kas tootmine endises mahus lubatud ajaks taastub. ▶ 14-15

PÄEVA TEGIJA ▲

Hiiglane ulatas roheline miljardi

Google'i juht **Sundar Pichai** andis teada, et tehnoloogiahiid investeerib Soome ligi 900 miljonit eurot. Lepingut on sõlminud Ilmatar Energy, mis müüb Google'ile ligikaudu 60% Piiparimäki tuulefarmi toodangust ning lisaks tehakse investeering Haminna andmekeskustesse Soomes ja Euroopas. Soome peaministri Antti Rinne sõnul tehakse tööd, et investeeringuid veelgi juurde saada. Pichai teatas sotsiaalmeedias, et Google plaanib aegade suurimat investeeringut taastuvenergiasse. Lisaks Soomele investeerib Google veel Belgia, Taani ning Rootsi taastuvenergiasse.

Ärip30v

Ausalt ja kartmatult

Esmaspäev, 23. september 2019
nr 168 (6234) 3,90 eurot

tellijaid
11 658 ▲

EUR/USD
1,102 ▼

USD/EUR
0,907 ▲

EUR/SEK
10,689 ▼

EUR/RUB
70,507 ▼

Nord Pool
52,49 ▲

Euribor
-0,358

ENERGIASÄÄST

Peidus alternatiiv õlitehasele

Euroopa suurimat kasvuhoonegaaside jalajälge saab kõige kiiremini parandada hoonete renoveerimise, mitte õlitehaste rajamisega. Täna tehtavad otsused ütlevad, kas 30 aasta pärast tuleb meil maksta ühe või kahe tuumajaama ehitamise eest. ▶ 4-5

▲ "Kliimaneutraalsust energiaallikate asendamisega ei saavuta, ikkagi tarbimise kallale tuleb minna," on AU Energiateenuse juht Aivar Uutar veendunud. FOTO: ANDRAS KRALLA

Äripäeva raadio 92,4
Ausalt ja kartmatult
raadio.aripaev.ee

Eetris on turundusuudised

Toome teieni turundus- ja reklaamivaldkonna intervjuud, arvamus- ja kogemuslood ning kasulikud nõuanded.

Kuula saadet teisipäeval kell 13.

ROI Saadet toetab ROI

TÄNA ÄRIPÄEVA RAADIOS

Valitsus pensionilõksus

7.00-10.00 "Hommikuprogramm". Analüüsi-me pensioni- ja kindlustussüsteemi eksperdi Indrek Holstiga valitsuse kavandatavate sammude mõju ning jagame soovitusi, mida peaksid poliitikud süsteemis muutma. Ühingu Korrupsioonivaba Eesti tegevjuhi Carina Pajuga räägime, miks tasub ettevõtetes soosida vi-lepühumist. Kolmapäeval toimuva Äriplaani konverentsi eel meenutame, mida Eesti ärii-lid selleks aastaks prognoosisid, ja teeme üle-vaate, milliseid ohte ja võimalusi esinejad Ees-ti majanduses näevad. Hommikuprogrammi teevad Indrek Mäe ja Aivar Hundimägi.

11.00-12.00 "Kuum tool". Riigi tähtsamate maanteede neljarajaliseks ehitamise üle arut-levad maanteeameti peadirektor Priit Sauk ja Kagu-Eesti ettevõtja ja ettevõtjate nõustaja Kuldar Leis. Saadet juhib Askur Alas.

12.00-13.00 "Juhtimislabor". Saates kõlab aja-juhtimise koolitaja Kristjan Otsmanni ettekan-ne "Kuidas jõuda vähemaga rohkem".

13.00-14.00 "Tööstusuudised eetris". Saates on külas metallitööstuse Hyrles OÜ juht Urmo Sisask, kes räägib sellest, miks ettevõtte nime vahetab ja milliseid on ettevõtte tulevikuplaa-nid. Saatejuht on Harro Puusild.

15.00-16.00 "Lavajutud". Esimesena kõneleb Brandemi tegevjuht Marie Evert. Teises saate-pooles saab sõna Eversheds Sutherland Ots & Co partner, tööõiguse ja andmekaitse vald-konna juht Tambet Toomela. Saade on salves-tatud konverentsil "Palga päev".

► Äripäeva raadiot saab kuulata Tallinnas ja Harjumaal sagedusel **92,4 MHz** ning igal pool mujal Äripäeva veebi kaudu.

Eesti majandust viib edasi **TALLINK TAKSO**

► Argos Kracht oli KRM Advisori juhatuses eemal 11 päeva.
FOTO: ANDRAS KRALLA

FIRMADE ASUTAMINE

Kracht muutis meelt: tagasi juhatuses

Pankade ja rahvusvaheliste riskiandmebaaside negatiivse tähelepanu alla sattumise tõttu ettevõtte KRM Advisori juhatuses lahkunud ärimees Argos Kracht läks juhikohale tagasi.

MARGE VÄIKENURM
marge.vaikenurm@aripaev.ee

Äripäev

Äripäev kirjutas läinud nädalal, et ajal, kui Kracht loobus juhikohast oma firmas, maadleb finantsinspeksioon kaebustega, kus süüdistatakse pettustes ettevõtteid, mis on ostetud Krachti firmalt või tema konku-rentidelt.

Tagasi juhatuses

Samal päeval, kui artikkel ilmus, läks Kracht välismaalastele firmasid müüva KRM Advisori juhatusse tagasi. Juhatuses oli ta eemal 11 päeva.

Kracht selgitas, et enam ei ole oluline, kas ta kuulub ettevõtte juhatusse või mitte. "Ma ei usu, et keegi meile konto avaks, kui finantsinspeksiooni esindaja on avaldanud arvamust, et oleme aidanud pettuste toimepanemisele oma nõuandega kaasa, mis ei vasta aga tõele," ütles Kracht. "Me oleme kliente nõustanud ettevõtte asutamise ja litsentsitaotluse küsimustes. Oleme tegutse-

EDETABEL

Rikaste TOPi liikmete ettepanek dividendiks: 20 miljonit eurot

PILLE IVASK, KEN ROHELAAN
aripaev@aripaev.ee

Värvilisi metalle vahendav Nordmet, mis kuulub Rikaste TOPi neljale liikmele, tegi ettepaneku maksta omanikutulu 20 miljonit eurot.

Eelmine aasta oli ettevõttele edukas, sest müügitulu suurenes 26%, 441 miljoni euroni. Paranes ka puhaskasum, mis suurenes kaks ja pool korda, 29 miljoni euroni, selgub Äripäeva Infopanka laekunud värskest majandusaasta aruandest.

Nordmeti kontsern tegeleb

peamiselt värviliste metallide ostmise ja müügi-ga, aga ka tootmisega. Samuti tegeleb ettevõtte mingil määral kinnisvara ostmise ja müügi-ga ning rentimisega. Nordmeti äritegevus toimub Venemaal asu-vates ladudes, kust müüakse värvilisi metalle kõikjale maailmas.

Kontserni omanikud on võrdselt Maxim Grigoryev, Eduard Gorsenin, Artur Veisman ja Aleksandr Semjonov.

Nordmet maksis 2018. aastal varasema majandusaasta eest dividendi 8,3 miljonit eurot

ning 2017. aastal said omanikud 11,8 miljonit eurot tulu.

Raha jääb ülegi

2018. aasta tulemuste eest makstav 20 miljoni euro suurune dividendiettepanek on veel kinnitamata. Kui ettepanek saab heakskiidu, jääb Nordmetile veel jaotamata kasumit 67,3 miljonit eurot.

Eelmine aastal ilmunud Äripäeva Dividendi TOPis sai esikoha Raul Kirjanen, kes võitis Graanul Investist 7,5 miljonit eurot. Teisele positsioonile jõu-

dis Tallinki üks omanikke Enn Pant 5 miljoni euroga. Kolmas oli Merko suuromanik Toomas annus 4,1 miljoni euroga ning neljandale kohale platseerus energeetikaärimees Kristjan Rahu 3,44 miljoni euroga.

Eelmine aastal ilmunud rikaste edetabelis hindas Äripäev Grigoryevi, Gorsenini, Veismani ja Semjonovi vara väärtuse igaühel 34,3 miljonile eurole, millega Nordmeti omanikud jagasid 84.–87. kohta.

Tänavu ilmub värske Rikaste TOP 30. septembril.

**ESINEMISLAVAD | TRIBÜÜNID
TELID | LAOHALLID
MÖÖBEL ÜRITUSTELE
SOOJAKUD | VÄLIKÄIMLAD
PIIRDEAIAD | REDELID
TELLINGUD | ILMASTIKUKAITSED**

RENT, MÜÜK ja PAIGALDUS

tel (+372) 609 6392 | www.ucrent.ee

**KVALITEETNE ROOSTEVABA
TERAS AUSA HINNAGA!**

u. 2000 tonni Tallinna laos
www.kominox.com | sales@kominox.com

• Lehed
• Torud
• Vardad

Oleme tegutsenud heas usus teenuse osutajana ja prae-gu oleme kannataja rollis.

firmade asutamisega tegeleva KRM Advisori juht Argos Kracht

nud heas usus teenuse osutajana ja praegu oleme kannataja rollis.”

Kracht viitab öelduga finantsinspekt-siooni turujärelevalve ja sunni divisjoni juhi Kristjan-Erik Suurvälja oletusele. Nimelt on kaebused KRM Advisori ja tema konkurentide loodud firmade kohta sagedased, aga nende uurimisest ei saa asja, sest võimalikke pettusi tehakse välismaal. Ainuke seos Eestiga on see, et firma on siit ostetud. “Ilmselt on neid ka sellisel viisil tegutsema nõustatud,” ütles Suurväli.

Kracht vaidles vastu. “Finantsinspekt-sioonil on väga hea fantaasia. Sellised nõuanded jäävad pigem õigus- või advokaadibüroode tegevusvaldkonda, kes seaduste tõlgendamist meist oluliselt paremini valdavad,” lausus Kracht.

Pangad ettevaatlikud

Kracht on oma äri ajanud umbes 25 aastat, aga enam ei ole tema firma suhted pankade ja makseteenuste pakkujatega roosilised.

Kui Kracht loobus sel kuul ootamatult KRM Advisori juhtimisest ja ohjad võttis üle tema abikaasa Heli, põhjendas Kracht juhatusest taandumist sellega, et tema kohta on pankadele kättesaadavates riskiandmebaasides üleval valeandmed.

“Kui Kracht juhatusest lahkub, siis ma ei usu, et see hoiatusi muudab. Tähelepanu all on ettevõtted, kes on sellisel viisil ostetud,” arvas Suurväli.

Suurväli sõnul rõhutab Kracht, et ei ole kursis probleemidega, mis pärast ettevõtete müümist kerkivad. “On firmad maha müü-nud ja väidetavalt ei tea, mida nendega edasi tehakse. Teeb äri, võtab tasu ja teeb vajalikud kanded,” ütles Suurväli.

“Uhkusega ei meenuta”

“Olen siiski nõus, et nii minu kui ka meie ettevõtte ajaloos on episoode, mida ma uhkusega ei meenuta. Paraku on see mõningal määral vältimatu, sest ettevõtluse olemus on risk,” lisas Kracht.

Krachti sõnul tehti kliendi hea teenindamise nimel pankades vahest asju, mida

tegelikult oleks pidanud tegemata jätma. “Ka meie oleme teenindanud kliente, kes tagantjärele vaadates oleks võinud teenindamata jääda,” tõdes ta.

KRM Advisor läbib Kracht'i sõnul puhastus- ja korrastusprotsessi, mille käigus täiendab firma “tunne oma klienti”-protseduure ja vaatab üle olemasoleva klientidibaasi.

Eestis on kolm suuremat tegijat, kes välismaalastele loovad kas täiesti uue firma või müüvad juba varem tegutsenud ettevõtte. Üks selline tegija on Kracht'i KRM Advisor. “Kracht on leidnud äri, mida Eesti õiguskeskond lubab, aga see toob kõvasti tüli,” nentis Suurväli.

Kracht ei jäänud Suurväljale võlgu, pöörates teema teises suunas. “Õiguskeskond lubab ka tubaka- ja alkoholimüüki, kasiinosid ja palju muid tegevusi, millest tekkiv kahju on kordades suurem,” kostis ta. “Sarnane on ka alkoholimüük.”

Surve all

Võib aimata, miks Kracht mures on – äri-nõustamisega tegeleva KRM Advisoril läheb iga aastaga järjest paremini. Kui viis aastat tagasi oli firma käive veidi üle 400 000 euro, siis eelmisel aastal küündis see ligi 2,4 miljoni euroni.

Mullu kasvas müügitulu aasta varasemaga võrreldes üle kolme korra. Enim tegi firma käivet Küprosel, Bulgaarias, Lätis ja Poolas. Käibe kasvu selgitas firma aruandes müügitöö, turusituatsiooni tundmise ja uuenduslike muudatustega juhtimises. Ka märkis firma, et paljud IT-arendajad olid huvitatud virtuaalrahalisentsi omavate ettevõtete ostmisest.

KRM Advisoril on üle kümne osaniku, nende seas Argos ja Heli Kracht. Suurim tükk kuulub hoopis mittetulundusühingule KRM Haldus, mille juhatuse liikmed ja asutajad on samuti Krachtid.

Kracht on viimastel aastatel tihti Äripäeva veergudele sattunud. Äripäev kirjutas, kuidas Argos Kracht'i ja tema eksabikaasa Kersti Kracht'i kodusõda nende ühisärid hävitas, tipnedes kriminaalasjaga, milles Argos Kracht sai omastamissüüdistuse, kuid lõpuks õigeks jäi. Samuti ilmus lugu, kuidas Krachtide pere pani püsti ebaseadusliku huuletubakaäri.

Eelmisel aastal jäi Argos Kracht silma sellega, et tema firma KRM Advisor lõi ettevõtte Briti ärimehel, kelle Tallinna Roosikrantsi tänavale registreeritud firma kohta saatis Suurbritannia finantsinspeksioon laiali hoiatuse. Samale aadressile oli registreeritud hulk kahtlasi firmasid.

TÖÖSTUS

Saaremaal avati kaasaegne lutserniekstrakti tehas

Toidulisandite tootja Vita-Nor avas laupäeval Saaremaal Metskõlas Eesti esimese lutserniekstrakti tehase, mille toodangut on plaanis hakata müüma nii Eestis kui ka ekspordiks.

Tehase rajanud Demo Farm OÜ juhatuse liige Ain Süld rääkis, et tehas kasutab enda kasvatatud toorainet ning müüb valmistoodangut nii oma kaubamärgi VitaNor all kui ka toiduainetööstuse tootjatele.

“Asjaolu, et kasvatame oma tooraine Saaremaa puhtas loo-

duses, annab meie tootele olulise turundusliku konkurentsieelise,” rääkis Süld.

Projekti ühe rahastaja, Coop Panga äripanganduse juht Hans Pajoma märkis, et kaalukeeleks, miks otsustati tehase rajamist toetada, sai meeskonna professionaalsus ja selge visioon. “Coop Panga jaoks oli oluline, et tegu on kohaliku ettevõtmisega, mis loob töökohti ja edendab Eesti majandust väljaspool suuremaid tömbekeskusi,” sõnas Pajoma.

Tehasehoones on ligi 850 ruutmeetrit tootmis-, kontori- ja laopinda. Ehitustööd algasid 2018. aasta sügisel ja tehase rajamine läks maksma 1,5 miljonit eurot.

Kaasaegsete tootmisseadmetega varustatud tehas suudab toota aastas kuni 6000 kilo lutserniekstrakti. Esimene partii valmib plaani järgi tänavu oktoobris-novembris. VitaNor'i tehas annab Saaremaal tööd 10 inimesele.

ÄRIPÄEV.EE

EHITUS

Sadam saab suure parkimismaja

Merko Ehitus hakkab ehitama Tallinna sadama D-terminali uut parkimismaja, kuhu mahub ühtekokku 400 sõidukit.

20. septembril sõlmiti Merko Ehitus Eesti ja Tallinna Sadama

vahel leping D-terminali parkimismaja rajamiseks aadressile Lootsi 13/4.

Lepingu raames projekteeritakse ja ehitatakse ühe ma-aluse ja nelja maapealse korru-

sega parkimishoone, mis mahutab ligi nelisada sõidukit. Parkimishoone valmib 2020. aasta lõpuks. Ehitustööde maksumus on ligi 3,7 miljonit eurot.

ÄRIPÄEV.EE

CITROËNI TARBesõIDUKID EKSPERTIDELT PROFFIDELE!

BERLINGO PURETECH 110 COMFORT PACK

- MANUAALNE KLIIMASEADE
- BLUETOOTH + USB
- KESKLUKUSTUS PULDIST
- TEHASE RAADIO ROOLILT JUHTIMISEGA, 6 KÖLARIT
- PAREMPOOLNE LIUGUKS
- PÜSIKIIRUSEHOIDJA JA LIMITAATOR
- JUHIISTME SOOJENDUS JA KÖRGUSE REGULAATOR
- LAERIIL ESIKNA KOHAL
- ELEKTRILINE SEISUPIDUR
- UDUTULED
- PVC PÖRANDAKATE KAUBARUUMIS
- 1+2 ISTMED

Erihind koos paketiga

12 900 €

Standardvarustus: ABS pidurid, ESP elektrooniline stabiilsuskontroll, hall kangassisu, 1+1 istmed ees, juhi turvapadi, kaassõitja turvapadi, roolivõimendi, päevatulede automaatika, soojendusega esiklaas (esiklaasi alaosa ja juhipoolne äär), el. esiakende tõstukid, el. soojendusega küljepeeglid, kesklukustus võtmega, kõrguse ja sügavuse suunas reguleeritav rool, kinnine aknata vahesein, 180 kraadi avanevad tagauksed, ilukilbid, 15" terasveljed, standartne tagavararatas.

JUMPY BLUE HDI 115 CLUB

- MANUAALNE KLIIMASEADE
- BLUETOOTH + USB
- TEHASE RAADIO, 4 KÖLARIT, 2 X 12V PISTIK
- ATERMILINE ESIKLAAS
- POOLNAHK / HALL TEKSTIILSISU
- SOOJENDUSTEGA ELEKTRILISED PEEGLID JA
- ELEKTRILISED ESIKNAKAD
- VIHMASENSOR
- 1+2 ISTMED
- JUHIISTME KÄETOE, KÖRGUSE JA
- RISTSELJATOE REGULAATOR

Erihind koos paketiga

18 900 €

Standardvarustus: ABS pidurid, ESP elektrooniline stabiilsuskontroll, immobilaiser, juhi- ja kaasreisija turvapadi, püsikiirushoidja ja limitaator, el. esiakende tõstukid, lisasoojendus Webasto, manuaalselt reguleeritavad peeglid, raadiovalmidus (2 kõlarit), kesklukustus võtmega, kabiinist lukustatavad salongi ja kaubaruumi uksed, paarisuksed taga 50/50, ilma akendeta, parempoolne aknata liuguks, kinnine kaubaruumi vahesein, ilma aknata, päevatulede automaatika, 12V pistik, kõrguse ja sügavuse suunas reguleeritav rool, 1+1 istmed ees, pirotehnilised turvavööde eelpingutid, reguleeritavad peatoed, joogipudeli hoidikud esiuste taskuses, 215/65R16C rehvid, ilukilbid, normaalmõõdus tagavararatas.

JUMPER BUSINESS

- AUTOMAATNE KLIIMASEADE
- BLUETOOTH + USB
- TOUCHSCREEN TEHASE CD/MP3 RAADIO JA
- JUHTNUPPUDEGA ROOLIL
- NAVIGATSIOONISEADE
- TAGUMINE PARKIMISKAAMERA
- PÜSIKIIRUSEHOIDJA JA LIMITAATOR
- LED-PÄEVAÕIDUTULED JA UDUTULED
- TUGEVDATUD VEDRUSTUS
- SOOJENDUSEGA ELEKTRILISED KÜLJEPEGLID
- KESKLUKUSTUS PULDIST
- WEBASTO

Erihind koos paketiga

22 900 €

Standardvarustus: ESP - elektrooniline sõidustabiilsuskontroll ASR veojõukontroll, ABS pidurid, soojendusega el. küljepeeglid, küljevalgustus, Stop&Start-süsteem, juhi turvapadi, kaubaruumi vahesein klaasiga, el. esiaknad, raadiovalmidus + 4 kõlarit, kesklukustus puldist, rooli, juhiistme ja käeto reguleerimine, 1+2 istmed, kirjutusalus kaassõitja istme seljatoes, topsihoidik, liuguks paremal, salongist lukustatavad uksed, tagumised paarisuksed, avanevad 180 kraadi, õlitase näidik, pardakompuuter, kangassisu must/punane, immobilaiser, kütusepaak 90 liitrit, lisa 12V pistik kaubaruumis, kütuse veefilter, tuhatoo ja sigaretisüütaja, 15" veljed.

LAOAUTOSID ON PIIRATUD KOGUSES!

Fotodel olevad autod on illustratiivsed.
Kombineeritud kütusekulu 4,0-4,4 l/100 km, CO2 emissioon 109-116 g/km.
Citröeni tasuta autoabi teenus garantiiperioodi jooksul.

www.citroen.ee

▲ AU Energiateenuse juht Alvar Uutar Sõpruse Ärimaja katusel – hoones vahetati küttesüsteemid, seinad varustati päikesekilega, katusel on päikesepaneelid. FOTO: ANDRAS KRALLA

KINNISVARA

Energia-sääst ei pea olema kallis

Eesti kliimapolitiika on energiaallikate arendamise poole kaldu ning ettevõtjate hinnangul tuleks rohkem tähelepanu pöörata madalal rippuvale viljale ehk hoonete energiatõhususele, kuhu investeerimine toob lisaks kliima argumendile ka sissepandud raha kiirelt tagasi.

KRISTJAN PRUUL
kristjan.pruul@aripaev.ee

Äripäev

Kliimakriisiga seoses lüüakse kõvasti trummi võimalike tuumajaamade pärast ja loodetakse energiaallikate vahetamisega efekt saavutada, aga võti on hoopis energiakasutamise vähendamises, on AU Energiateenuse juht Alvar Uutar veendunud.

“Kliimanetraalsust energiaallikate asendamisega ei saavuta, ikkagi tarbimise kallale tuleb minna,” ütles Uutar. Ainult et tavapärase lihasöömisega hirmutamise asemel on juttu lihtsalt kinnisvara olukorra parandamiseks tehtavatest investeeringutest, mis end viie aastaga ära tasuvad.

Kui praegu on Eesti elektritarve 8 teravatt-tundi aastas, siis 2050. aastaks tõstab ainuüksi elektriautode levik selle 10,8 teravatt-tunnile.

Kliimasõbralikkus tähendab ühtlasi elektritarbimise suurendamist. “Seega on praegu valida, kas 20 aasta pärast tuleb ehitada üks või kaks tuumajaama, energiasääst aitaks ära hoida tarbetult suure investeeringu,” lisas hiljuti Stockholmi keskkonnainstituudist AU Energiateenusesse liikunud Siim Meeliste.

EFTEN ja Rimi näitavad teed

Toimivaid näiteid on Eestis mitu. EFTENi juht Viljar Arakas ütles, et kliima soojenemine on praegu üks olulisemaid teemasid ja see puudutab igaüht.

EFTENi neljanda kinnisvarafondi tegemine n-ö rohelisena – see tähendab, et suur rõhk on energiatõhususel – oli seepärast tema sõnul teadlik otsus. Fondile tähendab see, et ostetud hoonete tehakse keskkonna jalajälje audit ja siis hakatakse otsima võimalusi, kuidas seda vähendada. Oma osa mängis ka võimalus saada osaliste sekka Euroopa arengupank EBRD, mis panustas omakapitali 30 miljonit eurot. “EBRD jagas meiega oma majasisest teadmist, koolitas meie inimesi, tänu sellele saime n-ö lendstardi,” lisas Arakas.

Mida skandinaavialikuma taustaga on hoone omanik või üürnikud, seda elutervemalt kogu protsessi suhtutakse, märkis Uutar. Sealtkandist tuleb ka fonde, mis ei tohigi investeerida hoonetesse, kus energiatõhususe projekte pole tehtud või neid teha pole mõtet. Lõpuks peab fond olema usaldusväärne ka investoritele.

Teine selline näide on Rimi, mille energiasäästuprogramm on kestnud juba mõnisteist aastat. “Võrreldes 2006. aastaga, kui seda programmi alustasime, on meie CO₂ emissioon vähenenud 70 protsenti,” ütles Rimi tegevdirektor Vaido Padumäe. See aitab tema sõnul ka brändingule kaasa, kuid üldiselt kinnitab Padumäe Uutari mainitud tasuvusaegu. “Nõuab investeringuid, kuid samas aitab ka kulusid säästa – hindame näiteks kaupluste külmastustemide vahetuse tasuvusaega 5–7 aasta juurde,” lisas Padumäe.

Kliima mõttes tuleb Padumäe sõnul tegutseda mitmel rindel korraga – nii alternatiivsete energiaallikate kasutuselevõtu kui ka tarbimise vähendamise. “Koos tehnoloogia arenguga on juba praegu piisavalt võimalusi, mis ei ole ainult head keskkonnale, vaid aitavad ka realselt kulusid säästa,” lisas ta.

Ka Maxima poekett on viimasel ajal hakanud rohkem selliseid investeeringuid tegema ning Meeliste märkis, et tegelikult ei paista jaekaubandus silma tohutute kasumimarginaalidega, mille arvel vabalt raha pilduda, nii et majanduslik mõte peab selles investeringutes sees olema.

Kui suuri investeeringuid kinnisvara vajab?

Möödunud nädalal kliimanetraalsuse uuringut tutvustanud Stockholmi keskkonnainstituudi Tallinna keskuse juhataja Lauri Tammiste tõdes, et õiges tempos liikumiseks peab tegema üle 200 miljoni euro investeringuid aastas. “See on see maht, mis

» Ainus keskkonnamõjuta energia või energia, mis ei tugine senitundmatul tehnoloogial, on tarbimata jäänud kilovatt.

AU Energiateenuse energiatöhusate lahenduste konsultatsiooni valdkonna juht Siim Meeliste

tuleb keskmiselt ära teha iga aasta kuni aastani 2050. Siis on võimalik saada sealt selline vähendamine, et tõesti heitmete pool ka klapiks,” rääkis Tammiste rahvusringhäälingule.

Meeliste toob siinkohal välja kaks olulist aspekti. Esiteks jääb mulje, nagu tuleks teha tohutuid kulutusi, kuid tegelikult on need end 5–7 aastaga ära tasuvad investeeringud. Näiteks büroohoonete kohta on märgitud, et ainuüksi soojusenergia sääst on 80 protsenti.

Teiseks völdiks hoonepargile rõhumine seda olukorda, mis oli mõne aasta eest kohalikes omavalitsustes, kus Euroopa rahaga remonditi katlamajad, seejärel tegeleti hoonetega, vähendati energiavajadust ja lõpptulemuseks olid rajatud katlamajad lihtsalt liiga võimsad.

Õlitehas ei paranda olukorda kopka eestki

Seda kummalisem on valitsuse plaan investeerida keskkonnapoliitika nime all sadu miljoneid eurosid põlevkivisektoris. Samas uuringus tõdetakse, et põlevkiviga ennast kasvuhoonegaasidest vabaks ei rabele. “Seda, kas 200 miljonit pannakse eelrafineerimistehasesse, see ei ole enam ettevõtjate õelda ega keelata, aga energiakulude investeeringute kasuks räägib see, et iga

euro vähendab kahe euro võrra seda, mida on vaja hiljem investeerida energiatootmisse,” ütles Uutar. Seda enam, et ressursi tarbimist ei vähenda Eesti Energia ja õlisektori plaanitud investeeringud “mitte kopka eestki”. Meeliste lisas, et lõpuks ei vähendata CO₂ jalajälge, vaid see pannakse tünni ja eksporditakse kuhugi Aafrikasse. “Ainus keskkonnamõjuta energia või energia, mis ei tugine senitundmatul tehnoloogial, on tarbimata jäänud kilovatt,” lisas ta.

Kui riik otsib 200 miljonile head rakedust, siis siin on pusletükid Uutari sõnul laual. Realistlik alternatiiv, kus erasektor on ise algust teinud. Tema hinnangul ei ole mitteelukondlike hoonete rekonstrueerimisel vaja laustoetusi, vaid lihtsalt mingit ergutust, mis paneks inimesi ja omanikke mõtlema.

“Kas see on siis näiteks intressigarantii või laenukindlustuse vormis, pole lõpuks oluline. Küllap Skandinaaviast mõne hea mõtte leiab. Aga mingi komm võiks olla, mis elavdaks seda protsessi ja eks sellega kaasneb soodne mõju kogu majandusele,” ütles ta.

Kuidas kinnisvaraturu jahtumine üle elada

Eriti võiks sellised kokkuhoiumeetmed tema sõnul sobida aega, kui on näha, et kinnisvaraturul on jahtumismärgid. Sest kui hooneid parasjagu ehitada pole vaja, siis vanu rekonstrueerida võiks ikka. Seda enam, et hoonete elueal tekkivad kulud selle abil vähenevad.

“Kui me võtame nõuded uutele hoonetele ja kehtestame mingi energiaklassiga, millega vähendame hoone energiatarvet poole võrra, siis selle tulemusel jääb turule kogu senine nõudlusbaas pluss pool ühe hoone nõudlusest. Parandades kahe juba olemasoleva hoone energiavajadust, saame tulemuseks senise nõudlusbaasi miinus ühe hoone nõudlus,” tõi ta näiteks.

Miks kõik hooned pole juba korda tehtud?

Kui raha on piltlikult öeldes laual, siis jääbki arusaamatuks, miks kõik ei ole hooga pihta hakanud.

AU Energiateenuse juhi Aivar Uutari sõnul on neid põhjuseid mitu: esiteks tunduvad hinnad liiga kõrged. Teiseks on selliste tööde planeerimine ja elluviimine vähemalt esmapilgul tunduvalt keerulisem kui kas või uue ehitamine.

Kui seni on olnud suur ja hea näide KredExi korterelamute programm, siis seal on tema sõnul tegemist ilma ventilatsioonita hoonetega, kus tehakse suures osas fassaaditöid. Suur osa investeeringust läheb sisekliimale ja esteetikale ning sellisel juhul võib “investeeringu ja säästu suhe tulla suhteliselt vilets”.

Sarnaselt läksid hinnad kunstlikult üles lasteadeade ja teiste kohalike omavalitsuse hoonete renoveerimisega, kus

» Tekib kiusatus: kui minna kliimaseadet vahetama, siis võiks ka seinad ära värvida. Ja lõpuks tekib mulje, et energiatöhusus, see on hirmkallis.

AU Energiateenuse juht Aivar Uutar

uute küttesüsteemide või aken-de kõrval tegeleti ka näiteks sanitaarruumide ümberehitamisega.

“Eks ärihoonetes tekib sama kiusatus: kui minna kliimaseadet vahetama, siis võiks ka seinad ära värvida. Ja lõpuks tekib mulje, et energiatöhusus, see

on hirmkallis. Aga energiasäästu tootlikkust arvestades võiks need kõrvaltööd mõnes teises eelarves hoida,” ütles Uutar. Teiseks tasub tema sõnul meeles pida, et ärihoonetes tekib investeeringul säästuefekt aktiivsetes tehnosüsteemides. Fassaadiga mitte, selliste tööde tasuvusaeg on liiga pikk.

Lihtsad lahendused, aga märgatav kokkuhoid

Puht praktilisest vaatest saab EFTENi juhi Viljar Arakase sõnul suurima energia kokkuhoiu kütte, ventilatsiooni ja elektrilahenduste targa juhtimise abil.

“Maakeeli: kui üürnikud hoonet ei kasutata, siis viiakse kõik tehnosüsteemid madalamale käigule, valgust juhitakse liikumisanduritega, sama käib eskalaatorite kohta,” loetles Arakas, kelle sõnul on tegemist pigem lihtsate lahendustega, aga kokkuhoid on märgatav.

Fiiberlaser ENSIS.

25 mm terase läbistusaeg alla 1 sekundi.

- Amada ENSIS laserid teeb eriliseks ülikiire läbistusvõime ja lõikerežiimide sujuv muutmine lähtuvalt materjali paksusest.
- Amada kolmanda põlvkonna fiiberresonaatorid on saadaval kuni 9kW võimsusega.

PAINUTUSPRESSID I LASERLÕIKEPINGID I REVOLVERSTANTSID I GILJOTIINID I LINTSAED

Aider OÜ
Allika tee 12, Peetri, 75312 Rae vald
www.aider.ee | +372 5126633 | henri@aider.ee

PVC HALLIDE MÜÜK, TOOTMINE JA PAIGALDUS

FINEST
HALL

www.pvc-halli.fi

Martin Ivanov +372 504 6293 martin.ivanov@finest-hall.com

KINNISVARA

RKAS müüb
ennaktempos

Riigi Kinnisvara AS (RKAS) müüb riigile kuuluvat kinnisvara nii ise kui ka maakleri abil. Juba 2015. aastast alates kõik maaklerihanked võitnud Pindi Kinnisvara on RKASi kinnitusel tänavu head tööd teinud.

JAANUS VOGELBERG
jaanus.vogelberg@aripaev.ee

Äripäev

ca 250

riigile mittevajaliku objekti müümine kokku 20 miljoni euro eest oli algselt RKASi tänavune eesmärk. Summat on "täpsustatud" allapoole, 15 miljoni eurole. Septembri seisuga on müüdud kokku 118 objekti.

Viimases hankes – "Maaklerteenuse tellimine 2018" – sõlmiti Pindi ja RKASi vahel leping mullu aprillis ja see pidi kestma järgmise aasta oktoobri lõpuni. Müük on aga sujunud oodatust paremini ja seetõttu lõpeb hange juba järgmisel kuul ning peagi kuulutatakse välja uus konkurss.

Esialgu pani Pindi müüki 85 objekti minimaalse müügihinnaga kokku ca 1,5 miljonit eurot, kuid hiljem objekte lisandus.

"Müük sujub väga hästi. Leping lõpeb, kuna hankes kehtestatud teenustasu piir (riigihangete registri andmetel 215 250 eurot – toim) täitub. Lepingu ajaline pikkus oli kuni oktoober 2020. Seega saab objektid müüdud palju kiiremini. Kuna objekte on ka müüdud kõrgema hinnaga kui meie etteantud hind, siis kõiki objekte müüa ei saagi, kuna hankes on kehtestatud teenustasu piir, mis tuleb ette," märkis RKASi müügijuht Märt Mäe.

Tema sõnul on juba alustatud ka uue hanke ettevalmistamisega. "Kuulutame selle välja üsna pea ja 2020. aasta alguseks on loodetavast hange edukalt läbi viidud," sõnas Mäe.

RKASi maikuus esitatud majandusaasta aruandes oli tänavuseks eesmärgiks seatud ca 250 riigile mittevajaliku objekti müümine kokku 20 miljoni euro eest. Seda summat on Mäe sõnul aga "täpsustatud" allapoole, 15 miljoni eurole. Septembri seisuga on jõutud müüa kokku 118 objekti.

"Ise müüme suuremaid ja likviidsemaid objekte, suuremaid nii mahult kui ka maksumuselt. Väiksemad, sh elukondlikud ja vabariigis laiali paiknevad objektid, anname hanke läbi müügiks kinnisvarabüroodele. Müügiplaanis on alati rohkem objek-

te, kuna kõiki ei ole võimalik realiseerida," selgitas Mäe. Esialgselt 250 objektist ligi kaks kolmandikku moodustasid just elukondlikud pinnad.

Eelmisel aastal müüs RKAS mittevajaliku kinnisvara ligi 7 miljoni euro, aasta varem 8,3 miljoni euro väärtuses.

Üks vangla müügis, teine reservis

"Müügi protsessidest mahukaim ja keerukaim saab olema Tallinna ajaloolise Patarei merekindluse müügi ettevalmistamine ja realiseerimine," seisib majandusaasta aruandes. Märt Mäe sõnul tegeleb RKAS Patarei müügiga aktiivselt. Enampakumise tähtaeg on 12. novembril, müügi toetamiseks on merekindlusele tehtud ka kodulehekülj patarei.eu. Kompleksi alghind on 4,5 miljonit eurot. Hoonete arv krundidel võib olla kokku 11, kinnistute sihtotstarve on elukondlik ning äri- ja ühiskondlik.

Teise RKASi portfelli kuuluva endise vangla saatus on aga lahtine. Aprillis kirjutas Äripäev, et kui veel mullu novembris otsustas RKAS Tallinna vangla vana krundi aadressil Magasini 35 tänavu müüki panna, sest riigil pole huvi kinnistu ja selle hoonete vastu, siis nüüd on kinnistu reservi pandud, kuni riik mõtleb välja, mida ta kinnistuga teha tahab. Kui toona ütles Mäe, et aasta lõpuks võiks kinnistu saatus selge olla, siis

» Kõiki objekte müüa ei saagi, kuna hankes on kehtestatud teenustasu piir, mis tuleb ette.

RKASi müügijuht Märt Mäe

Tunamullu lahvatas skandaal

Pindiga on RKASil varem probleeme olnud.

2017. aasta juulis kirjutas ERR, kuidas Pindist pidid lahkuma kaks töötajat, kes olid seotud otsusega pakkuda riigile kuulunud endise põllumajandusameti kinnistut ainult EASi nõukogu esimehele Erki Mölderile. Neist üks oli Pindi Kinnisvara lõunaregiooni juht, kellel olid Erki Mölderiga ka isiklikud ärisidemed. Lisaks kaotas oma töö tehingut vahendanud maakler.

nüüd möönis ta, et eelarvelist vajadust nii suure objekti müügiks pole enam ei sellel ega tõenäoliselt ka järgmisel aastal.

Magasini 35 kinnistu on mullu koostatud detailplaneeringuga jaotatud 15 krundiks, millest kaheksa on äripinnad ja neli mõeldud elamispindadeks, ülejäänud kolm on transpordimaa.

Kogu kinnistu on ligi 5 hektari suurune, sellest suletud netopinda on plaanitud 39 000 ruutmeetrit maa peale ja 31 000 ruutmeetrit maa alla, kuhu tuleb kahele korru-sele parkla. Praegu kasutavad endist Tallinna vanglat Eesti jõustruktuurid õppusteks.

Edasimineku pole ka ERMi Tartu endise näitusmajaga. Juulis kirjutas Linna-leht, et Kuperjanovi 9 hoone edasine saatus tuleb valitsuse arutuse alla sügisel. Hoo-ne vastu on varem huvi tundnud nii Tartu linn kui ka üliõpilaskorporatsioon Sakala.

KOHTUOTSUS

Levikom ei vastanud konkursi tingimustele

Kuigi Levikom Eesti vaidlustas majandusministeeriumi 5G-mobiilivõrgu rajamise konkursi, jättis halduskohus reedel ettevõtte kaebuse rahuldamata ning viitas Levikomi puudustele.

Tallinna halduskohus leidis, et majandusministeerium ei ole konkursi teate aluseks oleva määru tegemisel kaalutlusreegleid rikkunud ning määrus on õiguspärane.

Kohus lahendas esmalt küsimuse, kas Levikomil on üldse kaebeõigus. Levikomil on maksuvõlg ning esitamata on 2017. ja 2018. aasta majandusaasta aruanne. Kohtu hinnangul ei ole Levikomi konkursil kvalifit-

seerumine ning (neljanda) sagedusloa omandamine tõenäoline ega usutav, seega puudub Levikomil selles asjas kaebeõigus.

Peamiseks küsimuseks oli, kas määru tegemisel kasutati õigust võtta ettevõtte vastu, kas see on õiguspärane.

Kohtu hinnangul saab Eesti eripära arvestades kolme sagedusloa väljaandmine nelja asemel riivab ettevõtlusvabadust ning kas see on õiguspärane.

Kohus lisas ka, et Levikom ei kuulu päris sellesse turusfääri, kuhu on määru tegemise korraldatud konkurss suunatud.

ÄRIPÄEV.EE

AUTOD

Soomlane ihaldab Mercedest, aga sõidab säästuautoga

Soome ettevõtete otsustajad peavad autode valimisel kõige olulisemaks auto hinda, ökonoomsust ja sõidumugavust, kirjutas Kauppalehti. Tänavu on otsustajate lemmikuks osutunud Škoda.

Kuigi ettevõtlusautode seas registreeriti tänavu jaanuarist augustini kõige enam Škodasid ja Volkswageneid, selgub Value-Clinicu uuringust, et tegelikult teevad otsustajad kompromisse – kui 40 protsenti ettevõtete otsustajatest tahab Mercedes-Benz'i või BMWd, siis ainult kolmandik neist viib mõtte ellu.

Audiga on sarnane olukord:

» Automaatkäigukasti eelistab juba 90 protsenti ettevõtete otsustajatest.

ALD Automotive'i arendusjuht Päivi Lindqvist

kui Audi huvitab pea iga teist otsustajat, siis lõpuks jõuab see mark iga kolmanda uuringus vastajani. Seevastu Toyotat peab huvipakkuvaks iga kolmas otsustaja, aga registreerib lõpuks ikka peaaegu iga teine. Tesla huvitab 13 protsenti ettevõtluse otsustajatest, aga seda marki auto on ostnud vaid mõni üksik.

Uuringu järgi pidasid otsustajad auto juures kõige tähtsamaks halduskulu, ostuhinda, turvalisust ja automaatkäigukasti.

"Automaatkäigukasti eelistab juba 90 protsenti ettevõtete otsustajatest," ütles uuringut

tutvustanud ALD Automotive'i arendusjuht Päivi Lindqvist. "See vastab üldisele suhtumise muutusele. Automaatkäigukaste on firmautodes juba pikalt eelistatud, aga nüüd tundub see nii minevat ka erasõitjate seas."

Uuringust ilmsnes, et Soome ettevõtete jaoks ei ole auto staatus oluline. Ainult 15 protsenti otsustajatest mõtleb ettevõtlusauto hankimisel brändi kuundile.

Uuringus osalesid Soome ettevõtete esindajad, kes otsustavad autode valikut.

ÄRIPÄEV.EE

“Praeguseks mingeid otsuseid tehtud ei ole ja ootame võimalust objekti võõrandamiseks,” märkis Mäe.

Dividendi ei võeta

Sellel aastal riigil RKASist dividendi võtta pole plaanis, positiivsed rahavood jäetakse tuleviku tarbeks reservi või lähevad võlgade tagasimaksmiseks. Veebruari algul võttis riigihalduse minister Janek Mäggi vastu otsuse, et RKASi mõju valitsussektori eelarvepositsioonile peab 2019. aastal olema vähemalt 26,2 miljonit eurot.

Esimese poolaasta majandusnäitajad töötavad selle eesmärgi saavutamist. Esimese kuue kuuga teenis RKAS 18,9 miljonit eurot puhaskasumit, aasta varem oli kasum 10,4 miljonit. Poolaasta müügitulu oli kokku 76,6 miljonit eurot, 2017. aastal oli see 54,1 miljonit.

▲ Tallinna Patarei merekindluse kompleks on pandud enampakkumisele alghinnaga 4,5 miljonit eurot.

FOTO: ANDRAS KRALLA

OTSUS

Tulevased pensionärid saavad investeerimiskonto

Teise pensionisamba raha iseseisvaks investeerimiseks luuakse pensioni investeerimiskonto süsteem, teatas valitsuse kommunikatsioonibüroo.

Valitsus arutas eelmisel nädalal, kuidas pakkuda inimestele võimalusi pensioniraha iseseisvaks investeerimiseks ilma teisest pensionisambast lahkumata. Valitsuse teatel eeldab see teise pensionisamba jaoks mõeldud pensioni investeerimiskonto avamist.

Pensionari investeerimiskontot saab avada pangas ja sinna saab laekuda raha üksnes teisest pensionisambast, muud ra-

ha inimene sinna kanda ei saa. Kontole on võimalik kanda ka varem teise samba fondidesse kogutud raha ja liigutada raha tagasi pensionifondi – sel juhul tulumaksu tasuda ei tule, selgitas valitsus. Pensioniraha liigutamise väljapoole pensioni investeerimiskontot või pensionifondi võrdub raha väljavõtmisega teisest sambast ja toob kaasa tulumaksu tasumise.

Pensioniiikka jõudes on pensionari investeerimiskonto omanikul samad võimalused nagu neil, kes on kogunud raha pensionifondi.

ÄRIPÄEV.EE

Italthermi gaasikondensaatkatelde tootja esindaja otsib **Eesti kaubanduspartnereid.**

Pakume soodsaid hindu, reklaamtuge, tasuta transporti Eestini

Räägime vene keeles.

Тел.: +370 670 87055
www.italthermkatlad.ee

LÜHIDALT

Pant ostis pea miljon Tallinki aktsiat

Finantsinspektsiooni info järgi ostis Enn Pandile kuuluv Mersok OÜ moodunud neljapäeval üle 840 000 aktsia.

Ettevõtte omanik on Tallinki nõukogu esimees Enn Pant ning juhatuse liige tema õde Eve Pant. Mersok OÜ-le kuulus enne tehingut 0,70% ehk 4 683 071 aktsiat.

842 439 aktsia koondhind oli 0,939 eurot aktsia kohta ehk tehingu hind oli ligikaudu 791 050 eurot. Kevadel ostis Pant kahe tehinguga ligi 1,89 miljonit aktsiat.

Taani pank teeb negatiivse intressiga otsa lahti

Ohtlikuks hinnatud negatiivsed intressid tulevad tavalisele hoiustajale järjest lähemale, reedel teatas Taani suuremate pankade hulka kuuluv Jyske Bank, et rakendab detsembris -0,75% suurust intressi 100 000 eurot ja seda ületavatele hoiustele, kirjutas Kauppalehti.

Taani negatiivne intress kehtib maailmas kõige kauem, aastast 2012, ja lõppu ei paista. Eelmisel nädalal laskis Taani keskpank intressi -0,75 protsendile, mis on arenenud majandustes rekordiline.

We are looking
for a die hard

FAN
OF STARTUPS.

We'd love to meet you!

There are some cool
Jobs to be Done.

See more at :
tinyurl.com/
fanofstartups

Idufirmade fänn!

Kui tahad midagi ägedat teha, võta ühendust.
Loe lähemalt: tinyurl.com/fanofstartups

ÄRIPLAAN

Juhid: oma äri kasvu võtit teame, aga riik vajab abi

Järgmisel majandusaastal edu saavutamiseks tuleb ettevõtjate ja ärijuhtide hinnangul mõelda suurelt ja investeerida tulevikku, mitte kaevikus kriisi oodata.

VIIVIKA RÕUK
viivika.rouk@aripaev.ee

Äripäev

Kõige rohkem muret valmistavad ettevõtjatele aga poliitika ebakindlus ja visioonitus – või siis visioon, mis ettevõtjate hinnangul äri, majandust ja seega kogu ühiskonda kahjumisse lükkab. “Kõik katsed kehtestada piiranguid, mis töötavad Eesti avatuse vastu, ei tohi teostuda,” ütles Olvi Groupi arendusdirektor Peep Akkel.

Kõigepealt mõtle suurelt

Äripäev palus järgmise majandusaasta ohtude ja võimaluste kohta arvamust inimestelt, kes külastavad järgmisel kolmapäeval toimuvat Äriplaani konverentsi. Mapri Ehituse tegevjuhi Tarmo Roosi sõnul on suurim oht olla selline, nagu on kõik teised, mistõttu soovib ta näha võimalusi Eestis kui väga ägedas ja väga ägedate inimestega riigis. “Edu tagab julgem investeerimine Eesti ettevõtetesse, sealhulgas inimestesse,” ütles ta. Tema meelest on Eesti arengu suurim takistus eestlase enda väikseks mõtlemine. “Tuleb tulla välja Exceli tabelitest ning päriselt teha otsuseid, mis muudavad elu ja olu nii lähi- kui ka kaugemas tulevikus,” ütles ta ja märkis, et tehtud investeeringud teenivad meid kõiki. “See kehtib nii eraettevõtetele kui riigi kohta.”

Kui Luminori peaökonomist Tõnu Palmi nimetab Eesti ettevõtjatele suurimaks ohuks ülemaailmse kaubanduse kohanemisraskusi kaubandustõrgete ja geopoliitiliste riskide taustal, siis Tarmo Roos leiab, et liigne kriisi ootamine ning negatiivse alaatooniga artiklite lugemine ei aita leida uusi võimalusi äri teha.

KONFERENTS
Äriplaani 2020

Toimub 25. septembril

Toob suurele lavale sarnaselt varasema 21 aastaga mõjuvõimsaid omanikke, kelle sõna maksab ja kelle otsustest sõltub Eesti majanduse elujõud.

Praktiline ja otsekohene – annab suuniseid järgmise aasta eelarve ja äriplaani koostamiseks ning oluliste otsuste tegemiseks.

Audentese Erakooli direktor Ahto Orav ning Olvi Groupi arendusdirektor Peep Akkel tõdesid, et ettevõtja suurimaks ohuks jääb järgmisel majandusaastal tööjõupuudus. “Ühe aastaga majandus vähem tööjõumahukale tegevusele ümber orienteeruda ei suuda, automatiseerimislahenduste juurutamine võtab samuti aega ning 2020. aastal veel piisavat leevendust ei anna,” kirjeldas Akkel. Orav leidis, et tööjõupuuduse ületamiseks on vaja pikaajalisi riiklikke otsuseid.

Elu läheb üha kallimaks

Akkelile teeb muret ka tööjõu hind. “Kuni Eestis ettevõtluse lisandväärtuses hüp ei toimu, vähendab tööjõukulude kasv meie konkurentsivõimet ning avaldab hinnasurvet kõigis valdkondades. Elu siin muutub järjest kallimaks. Sellise elu jätkusuutlikkus on võimalik ainult juhul, kui kogu majandus õpib esmatähtsaks pidama kulude kokkuhoiu asemel tulude ja lisandväärtuse suurendamist,” ütles ta.

Akkel leidis, et Eesti ettevõtja parim kasvuvõimalus on liikuda välisurule, kuid välisurudele orienteeritud ettevõtlus ei tohiks olla tööjõumahukas. Akkeli sõnul on seepärast vajalik, et riik panustaks raha

haridusse ning digiarengusse. Ka Luminori peaökonomisti Tõnu Palmi sõnul kasvab aeglustuva majanduskasvu taustal vajadus arendada majanduse globaalset konkurentsivõimet reformide toel, mis hõlmaks ennekõike tööjõuturgu, teadust ja tehnoloogiat ning digiteerimist.

Akkel ütles, et riigis tuleks kokku leppida ja aktsepteerida, et prioriteedid lähtuvad alati välisurudele orienteeritud majandusest, mis ei saa olla tööjõumahukas. Akkel soovib, et riik oleks avatud ja toetaks globaliseerumist igal pool kus võimalik.

Ääremaa ei tohiks ununeda

Autotranspordifirma Lajos omanik Einar Vallbaum leidis, et suur oht Eesti ettevõtjatele on töökatte väljavool, mistõttu jätkub ääremaastumine. “Riigi tasandil ei ole veel loodud selget regulatsiooni, kuidas motiveerida tööealisi inimesi kodukohta jääma, kuigi teemast räägitakse palju,” märkis Vallbaum. Tema arvas, et riik võiks regionaalset ettevõtlust komplekselt toetada: see hõlmaks inimeste tagasikutsumist välismaalt, perede eluaseme soodustamist ja ka ettevõtjale regioonis töötamise eest soodustuste andmist.

Poliitikutelt ootab Vallbaum ka maksude ja aktsiiside ülevaatamist. “Aktsiisipoliitika ja maksupoliitika korraldamine sellisel moel, et oma riigi ettevõtted on halvem olukorras kui naaberriikide ettevõtted, viib selleni, et ettevõtted viiakse teistesse riikidesse,” ütles ta.

Teisalt tödes Vallbaum, et Eesti kõige suurem takistus on poliitika pidev muutumine. “Iga kahe aasta tagant on valimised. Poliitikat muudetakse liiga tihti, mis takistab stabiilset arengut. Stabiilsust on vähe ja pikaajaliste mõjude analüüsimiseks on vähe aega. Rakendatud poliitikad ei jõua mõ-

▲ Järgmistel aastatel meil küll suuri karisid silmapiiril pole, aga arvestage, et pärituul vaibub, hoiatas Eesti Panga tootne president Ardo Hansson eelmise aasta Äriplaani konverentsil.

FOTO: RAUL MEE

” Suureks ohuks pean teadmatust ja üldist suhtumist, kust tuleb raha, mida saab riigieelarve kaudu ümber jagada toetust vajavatele valdkondadele.

autotranspordifirma AS Lajos omanik Einar Vallbaum

ju avaldada, kui juba muudetakse suunda. Riigil peaks olema pikaajalised põhisuunad, mida päevapoliitikaga ei muudetakse,” leidis ta.

Ka Ahto Orav nimetas suurimaks ohuks lühiajaliste poliitiliste otsuste mõju, olgu need näiteks maksud või hariduse rahastamine.

Riigil tuleb mõelda kaugemale tulevikku

Majandusanalüütik Peeter Tammistu ütles, et majanduskeskkonna muutmine peab kaasa aitama tulevikumajanduse arendamisele, et muuta põhjalikult meie vananenud majandusstruktuuri. “Meie kõigi suurim oht on kapselduda vananenud maailmakäsitluse ja keskpärasusse. Kui me mõtleme, et vananenud mõttemudelitega trikitamine aitab meil homsesse libiseda, siis on see vale mõttelaad,” ütles ta.

Näiteks tõi Tammistu põlevkivielekttri. “Aastakümneid nämmutatud tõsiasia, et lausreostus tuleb kokku tõmmata, toorainet tuleb paremini vääridada ja elektritootmisele leida alternatiiv, realiseerus meie kõige ebameeldivamal moel, ühe hetkega. Vupsti, olime energiatuult väljas. Kõike seda momendil, mil kohe-kohe hakkab praktiliselt kõik toimima elektril – nii värvõrgud, autod, bussid, nutikas tootmine ja isegi kodumasinad,” kirjeldas ta. Tema sõnul on mannetu ja ebamoraalne riigi idee täita maa õlitehastega lootuses, et need suudavad ennast ära tasuda enne, kui uued trahvid needki turult välja tõrjuvad. “See on panustamine kahjumisse,” märkis ta.

Tammistu ütles, et kui riik investeerib homse asemel eilsesse, nägemata süsteemi tervikuna, siis tuleb need eksimused absorbereida ettevõtjatel. “Iga vale otsus, iga vale investeering, mida riik teeb, muutub lisa-koormuseks ettevõtjatele.”

KOLIMISTEENUSED

Tel 613 9737, 503 6450 | ava@ava.ee | www.ava.ee

Millised on suurimad ohud ja võimalused 2020. aastal?

Vastavad majanduskonverentsi Äriplaan 2020 esinejad.

FJODOR BERMAN
tööstuskontserni BLRT Grupp omanik

Saksamaa ja Skandinaavia riikide majanduskasvu aeglustumine, Rootsi krooni nõrgenemine ja kaubandussõjad võivad tõsiselt ohustada Eesti majandust.

Tööjõuressursi ja kvalifitseeritud spetsialistide puudus seab ettevõtluse löögi alla nii täna kui ka tulevikus. Eesti majanduse ja ekspordi edendamisse annavad olulise panuse suuretted. Seepärast võiks arengufondid neid rohkem toetada, mis mõjuks positiivselt riigi ekspordivõimekusele.

JARI SUOMINEN
metsatööstuskonterni Stora Enso puidutoodete osakonna asepresident

Sünge turuväljavaade on praegu tõenäoliselt kõige suurem oht mitte ainult Eestile, vaid meile kõigile.

Ebastabiilsed poliitilised olukorrad, väljakutsuv aeg riikide majanduses, Brexit – kui mainida vaid mõned. Euroopa on väga killustatud ja keerukas turuolukord mõjutab rohkem väiksemaid riike teistest riikidest sõltumise tõttu. Enamikul tööstusharudel on ees raske aasta.

Kuid Eestil on võimalusi. Näiteks on teil ilus kasvav mets, taastuv ja jätkusuutlik tooraine, mis tänu uuenevale tehnoloogiale pakub tohutuid võimalusi. Teil on ka digitaalne kompetents ja ettevõtluskultuur, mis toetavad Eesti ja Eesti ettevõtete positsiooni maailmaturul.

KAIDI RUUSALEPP
investeeringusplatvormi Funderbeam asutaja ja juht

Suurim oht oli aastal 2019 ja on ilmselt aastal 2020 liiga vähe- ne tehnoloogia kasutamine.

On need siis ühtsed kesk- kassa süsteemid, automatiseeritud tootmisliinid või klientide teeninduse botid. Tehnoloogias peab nägema võimalust, mitte ohtu. Eesti ettevõtjate võimaluseks on kasvav Aasia turg, kus Eestil on eriti tehnoloogiasektoris ülitugev maine. On viimane aeg seisvast Euroopast hakata sisenema uutele arenevatele turgudele.

KAIDO JÕELEHT
kinnisvaraarendaja Kaamos Grupi asutaja ja omanik

Suurimad ohud on jätkuv kvalifitseeritud tööjõu puudus, Eestile oluliste kaubavahetusturgude majanduskasvu aeglustumine ning laenu- de kättesaadavuse üldine raskenedamine.

Ettevõtjale soovitatakse märgata majanduslanguse ajal tek- kivaid uusi võimalusi. Tuleb silmad lahti hoida, et tuvas- tada potentsiaalsed võimalused eksisteerivate firmade üle- võtmiseks. Samuti võiks otsida võimalusi oma praeguste äri- suundade laiendamiseks, näi- teks oma turuosa suurendami- se kaudu.

KRISTJAN RAHU
suurettvõtja ja Utilitas Grupi kaasomanik ning Äripäeva aasta ettevõtja

Võib unistada, et kaubandus- sõda võtab tuure maha, Rootsi ja Saksamaa majandus anna-

vad uuesti gaasi ja Brexiti kah- jud jäävad piiratuks, aga ma- janduskliima on nadi ja pigem halveneb.

Eelkõige pärsib see Eesti ekspordi, mis omakorda aval- dab mõju sisetarbimisele. Voi- malused on seotud hullumeel- sete ambitsioonidega, mida Eesti ettevõtjatel loodetavas- ti endiselt on. Nende ideede el- luviimist toetab eurode juur- detrükk, mille vaibumist ei ole lähiaastatel näha, ja intressidel pole tõusuga kiiret.

NEINAR SELI
tööstur ning suurkontserni Estiko omanik

Suurim oht tuleneb välistest te- guritest ja poliitilisest turbu- lentsist. Kui maailmamajandus on ebastabiilne, mõjutab see ka Eestit.

Kuna Eesti on nii väike ja avatud majandusega, mõjuta- vad meidki USA-Hiina kauban- dussõda ja Brexit. Need tekita- vad maailmamajanduses eba- stabiilsust ja mingi hetk jõuab see tarbija käitumisse. Kui rää- kida võimalustest, siis iga kriis puhastab ja selle kaudu jõutak- se järgmisele tasemele. Prae- gu on tööjõupuudus sedavõrd suur, et tööle tuleb võtta kõik, kes vähegi soovivad. Tõenäo- liselt siiski sellist kriisi ei tule, nagu oli kümme aastat tagasi.

OLEG OSSINOVSKI
suurettvõtja ja Skinest Grupi omanik

Minu kolleegid suutsid üles ehitada meie riigis väga tu- geva, mitmekesise ja stabiil- se majanduse, nii et ma ei näe 2020. aastal konkreetseid ris- ke.

Levinud probleemid on töö- jõupuudus ja kallis raha Ees- ti pankades. Võimaluste pu- hul näib, et 2020. aastal avaneb Eesti investeringutele tohtu turg – Ukraina.

PRIIT PÕLDJOA
Inbanki asutaja ja nõukogu esimees

Ohud: tööjõupuudus ja palga- kasv, eriti IT-sektoris, samu- ti kohalike rahastamisvõima- luste vähenemine, pankade karmistuvad tingimused ja ra- hapesuvastased nõuded ning ebamäärasus seoses pensiooni teise samba reformiga.

Võimalused: uue põlvkon- na ettevõtjad on saanud aru rahvusvahelise kasvu ja ra- hastamise võimalustest. Ees- ti ja Baltikumi turg on ambit- sioonikale ettevõttele liiga väi- ke. Eesti rahvusvaheline mai- ne on veel tugev ja Euroopa Liidu ühisturg toetab meie ette- võtjate kasvuvõimalusi rahvus- vaheliselt.

RAIVO KÜTT
automüügilga tegeleva kontserni Amserve Grupp juhatuse esimees ja kaasomanik

Võimalusi loovad leidlikkus ja nutikus: kuidas teha sama si- sendi, inimeste arvu ja rahaga veelgi parem tulemus.

Samuti noorte ja vanema- ealiste kaasamine meistri/öpi- poisina, kliendikogemuse ja muude protsesside digiteeru- mine ning targalt ja läbimõel- dult rahastatud investeerin- gud.

Ohud on majanduse sulgu- mine ja eksporditurgude jahe- nemine, finantseerimise järsk kallinemine ja kättesaadavu-

se vähenemine *de jure* ja *de fac- to* turult lahkuvate pankade kaasabil, endiselt suurenevad tööjõukulud ning soovmõtle- mispõhine haridustellimus.

ROBIN SALUOKS
2018. aasta noor ettevõtja ja toidu tootmist digitaliseeriva eAgronomi asutaja

Nii buumi ajal kui ka kriisides on oht unustada ära ja eemal- duda pikematest eesmärkidest ja põhimõtetest.

Tihti keskendutakse lühi- ajalise kasu saamisele ja de- tailidele ning unustatakse ära laiem terviklik vaade. Heaks näiteks on põllumajandus, kus liigne lihtsustamine viib mo- nokultuurideni, mis alguses võib tunduda kasumlik lahen- dus, kuid pikas perspektiivis on üha kahjulikum nii ettevõt- jale, keskkonnale kui ka ühis- konnale tervikuna.

TAAVI MADIBERK
superkondensaatorite tootja Skeleton Technologies kaasutaja ja tegevjuht

Suurim väljakutse on kliima soojenemine.

Eesti riik ja ettevõtted pea- vad otsustama, kas jäävad glo- baalse soojenemise vastases võitluses tehnoloogia tarbijaks või tarnijaks. Just selles vald- konnas on kõige suuremad voi- malused ja ka oht energiarevo- lutsioonist kõrvale jääda.

ÜLO KAASIK
Eesti Panga asepresident

Eesti on väga väike ja avatud majandus ning sõltub peami- selt sellest, milline on areng meie naabruses.

Euroopa majandus jahe- neb ning ka prognoositakse, et meie peamised sihtturud pa- kuvad varasemaga võrreldes kesisemaid kasvuvõimalusi. Sama mündi teisel poolel näe- me, et terve euroala seisundist juhinduv ühtne rahapoliitika jääb veel mõneks ajaks ülimalt soodsaks ning Eesti ettevõtte- tele tähendab see tavapärasest paremaid laenamisvõimalu- si uute investeringute tegemi- sel. Jääb üle vaid loota, et ette- võtjatel ja juhtidel jagub häid ideid, mida ellu viia.

JÜRI RATAS
peaminister

Tänu meie tublidele ettevõtja- tele ja töötajatele on Eesti ma- jandus heas seisus ning meie ettevõtted lähematel ja kauga- matel turgudel konkurentsivõi- melised.

Samas näeme, et maailma- majanduses on kasvanud eba- kindlus ning meie peamised kaubanduspartnerid on muu- tunud ettevaatlikumaks. Voi- malik, et Ühendkuningriigi Euroopa Liidust lahkumi- se käik suurendab seda äre- vust lähimal ajal veelgi. Seepä- rast tuleb meil pingutada, et olla järgmisel aastal veelgi kii- remad, paindlikumad, tõhusa- mad ja targemad.

Tihti sünnivad uued voi- malused just suurte väljakut- sete lahendamise käigus. Pin- ged tööturul sünnivad tegele- ma innovatsiooniga ning oma protsesse automatiseerima ja digiteerima. Tihenev konku- rents innustab kindlasti meie ettevõtjaid mõtlema oma brändi tugevdamisele või uute tur- gude vallutamisele.

PEETRI LAOD

KUMA TEE 4, MÕIGU TEHNOPARK

- ETTEVÕTLUSEKS
- HOIUSTAMISEKS
- HOBIKS

LAORUUMID

26 m ²	249 €/kuu
53 m ²	449 €/kuu
122 m ²	849 €/kuu
147 m ²	999 €/kuu

SOODSAIM STOCK-OFFICE – ALATES 1499 €/KUUS

info@peetrilao.ee

51 43 399

Fiberlaser 6 kW

Lehtmetalli laserlõikus

Plasma- ja gaasilõikus

Painutus

Detailide lihvimine

PlasmaPro OÜ, Plaadi 1, Pärnu
info@plasmapro.ee • www.plasmapro.ee

Oname EN 1090 sertifikaati klassiga kuni **EXC4**

Pensioni- reform: nii oht kui ka võimalus

Omniva müügidirektor Lea Endrikson nägi järgmise suurema ohuna nii ettevõtjatele kui ka eraisikutele pensioni teise samba reformi.

“See on kindlasti oht, kuna pole äriplaani, kuidas raha välja võtavad inimesed tulevikus hakkama saavad,” märkis ta.

Endrikson lisan, et samas on reform paljudele ka võimalus, näiteks töötab hea aeg tulla kinnisvara müüjatel.

Mure õigussüsteemi pärast

Advokaadibüroo Triniti partner Villu Otsmann leidis, et sektori suurim oht on õigussüsteemi tähtsuse ja autoriteedi langus ühiskonnas ning koos sellega õigushariduse populaarsuse langus ja noorte vähenemine karjääriteadlikkuseks.

Suurim võimalus on õiguslade koostöö (riigikohus, õiguskantsler, justiitsministeerium, prokuratuur, advokatuur) ning ühine panustamine õiguse tähtsuse ja populaarsuse kasvatamiseks.

Lisaks valmistas Otsmannile muret, et Eesti arengut takistavad vastanduv kihistumine ja suletud huvigruppide teke.

▲ Iraani tankivägede ohvitser eile Teheranis tervitamas president Hassan Rouhanit ja teisi kõrgemaid sõjaväejuhte iga-aastase sõjaväeparaadi ajal, millega tähistatakse Saddam Hussein aegse Iraagiga peetud sõja puhkemise aastapäeva. FOTO: AFP / SCANPIX

USA otsib liitlasi

USA otsib aktiivselt tuge liitlaste seas. Näiteks eilsel kohtumisel Austraalia peaministri Scott Morrisoniga keskendus Trump Lähis-Ida olukorra arutamisele.

“Me ei rääkinud mitte millegi muust,” tõdes Morrison ja lisas, et Austraalia ei kavatse USA-d saudide küsimuses aidata. Samas teeb Austraalia merevägi Hormuzi väinas koostööd USA liitlastega, et tagada piirkonnas navigeerimisvabadus.

“Nad tänasid meid meie panuse eest Hormuzi väina operatsioonides osalemise eest, aga ma tuletan kõigile meelde, et Austraalia mereväe osaluse eesmärk on ainult navigeerimisvabaduse tagamine. Kõik teised probleemid, mida USA proovib lahendada, on USA probleemid,” toonitas Morrison.

Austraalia peaminister kiitis Donald Trumpi senise vaoshoituse eest Iraani suunal. “Arvan, et see pakub mingit kindlustunnet ja stabiilsust, kuid Austraalia teeb kõik otsused, lähtudes enda riiklikest huvidest,” kinnitas Morrison.

Sellegipoolest on USA kinnitanud, et jätkab Iraani sanktsioonide täiendamist ega ole täielikult maha kandnud ka sõjalise sekkumise võimalust. Saudi Araabias käib aga menetlus Iraani ja USA vahelisi suhteid pingestanud 14. septembri rünnakute kohta. Saudi võimud on teatanud, et alles pärast menetluse lõppu ja Iraani osaluse tõestamist otsustab Ar-Riyad, milliseid vastusamme astutakse.

KONFLIKT

Iraan hoiatas Ühendriike: ka piiratud rünnak saab vastuse

Iraan leiab ja hävitab iga agressori, kes proovib Teherani rünnata, kinnitas Iraani revolutsioonilise kaardiväe juht kindral Hossein Salami.

ALLAN RAJAVEE
allan.rajavee@aripaev.ee

Äripäev

Tema sõnul vastab Iraan ka piiratud rünnakutele, kuna karistamata provokatsioonid ei jää jätkuta. Samal ajal aga pingestab Iraani ja Washingtoni eelmisel nädalal teravnenud vastasseisu Donald Trumpi otsus kehtestada Iraani keskpangale lisasanktsioonid.

“Oleme valmis karistama ja me ei lõpeta enne, kui vaenlane on täielikult hävitatud,” ütles Iraani kaardiväe juht kohalikus televisioonis. Armeemuhi ägeda reaktsiooni põhjustas USA presidendi reedene otsus saata USA sõdurid kaitsma saudide naftavälju ja kiirendada relvatarneid Araabia poolsaare liitlastele, vahendas Reuters.

Nimelt on USA president Donald Trump veendunud, et just Iraan korraldas 14. sep-

tembril toimunud droonirünnaku Saudi Araabia naftaväljadel. Rünnaku on omaks võtnud Houthi mässuliste liikumine, mida toetab Iraan ja mille vastu võitleb saudide juhitud koalitsioon. Hoolimata varasematest sidemetest Jeemeni mässulistega ei tait Teheran igasugust osalust 14. septembri rünnakutes.

Trumpi otsus saata sõdureid ja relvastust Araabia poolsaarele ei saa mitte ainult Teheranilt kriitikat, vaid kriitikuid on ka USAs. Näiteks USA Esindajatekoja spiiker demokraat Nancy Pelosi leidis, et Trump proovib tähtsate julgeolekuotsuste tegemisel Kongressist mööda minna.

“Need vastuvõetamatud sammud annavad põhjust häirekella lüüa,” märkis Pelosi, kelle sõnul on USA riigipea pigistanud silma kinni saudide vägivalda ja inimõiguste rikkumise ees nii Jeemenis kui ka Saudi Araabias. “Ühendriigid ei saa lubada seal vägivalda ja verevalamist,” toonitas Pelosi.

Hoolimata kriitikast otsustas USA president kehtestada Iraani keskpangale lisasanktsioonid, millega soovib pärssida Iraani kaubavahetust Euroopa ja Aasia riikide-

ga. “Need on kõige suuremad sanktsioonid, mis on eales kehtestatud,” ütles Trump. “Me pole kunagi teinud seda sel määral.”

Piirangud võivad pärssida humanitaarabi

USA sanktsioonide eesmärk on takistada terrorivõrgustike rahastamist. Nimelt leiab USA administratsioon, et Iraani islami revolutsiooniline kaardivägi on terroriorganisatsioon, seega on sanktsioonid seda rahastavale Iraani keskpangale õigustatud. Bloombergi hinnangul on tegemist äärmiselt vastuolulise sammuga, sest Iraani keskpangale lisasanktsioonide kehtestamine võib piirata humanitaarabi jõudmist riiki.

USA sanktsioone on kritiseerinud näiteks Ühendriikides tegutsev demokraatia kaitse sihtasutus, mille juhi Mark Dubowitzi sõnul võivad sanktsioonid ettevõtjad ära hirmutada. Nii hakkavad Dubowitzi sõnul lisasanktsioonid kaude mõjuma ka ettevõtetele. “Isegi jättes kõrvale kogu bürokraatliku kadalipu, mis tuleb Iraanis äri ajades läbida, võivad ettevõtted jääda olukorda, kus neid süüdistatakse terrorismi rahastamises,” selgitas Dubowitz.

Teisalt on Trumpi käed seotud, sest kui USA demokraadid soovivad näha pingete lõdvendamist ja Iraani tuumaleppe juurde naasmist, ootavad Trumpi toetavad vabariiklased presidendilt jõulisemaid ja isegi sõjalisi samme. Sõjalist sekkumist Trump aga ei poolda, lubas ta ju 2016. aastal USA valijatele vähendada Ühendriikide sõjaväe kohalolekut Lähis-Idas.

Praeguseks on sõjalisest sekkumisest hoidumine viinud olukorran, kus USA on kehtestanud Iraani majandusele sanktsioonid juba 80 protsendi ulatuses. Uusi sanktsioonide sihtmärke otsib USA praegu Iraani tootvast tööstusest ja erilise sanktsioonide riski all on transpordivahendeid tootev haru.

Iraani välisminister: USA on meeleheitel

Iraani välisminister Mohammad Javad Zarif teatas, et nädalavahetusel Trumpi administratsiooni väljakuulutatud sanktsioonid on meeleheite märk. “Kui nad karistavad korduvalt ühte institutsiooni, siis näitab see, et nende soov suruda Iraan maksimaalse surve abil põlvili on läbi kukkunud,” sõnas Zarif, kes saabus laupäeval New Yorki sel nädalal toimuvale ÜRO peaassambleele.

Sellegipoolest tõdes ta, et keskpanga sanktsioneerimine on ohtlik ja vastuvõetamatu samm, kuna see võib vähendada toidu ja ravimite kättesaadavust. Zarifi sõnul kohutab ta järgmisel kolmapäeval Iraani tuumaleppe sõlminud riikide välisministritega. Täpsemalt Suurbritannia, Prantsusmaa, Hiina ja Venemaa välisministritega, kuid mitte USA välisministri Mike Pompeoga.

“Nagu ma olen öelnud varem – oleme valmis läbi rääkima USAgagi, kui Washington naaseb tuumaleppe juurde ja lõpetab Iraani-vastase majandussõja,” toonitas Zarif. USA tõmbus Iraani tuumaleppes tagasi eelmisel aastal ja kehtestas samal ajal majandussanktsioonid Teherani vastu.

» Kui nad karistavad korduvalt ühte institutsiooni, näitab see, et nende soov suruda Iraan maksimaalse surve abil põlvili on läbi kukkunud.

Iraani välisminister Mohammad Javad Zarif

MAJANDUSKONVERENTS

Äriplaan 2020

25. septembril 2019
Alexela kontserdimajas

4 põhjust Äriplaanist mitte ilma jääda

1. Kontsentreeritud ülevaade majanduse käekäigust
2. Pilg tulevikku – järgmise aasta plaanid
3. Konkreetsed küsimused ja plaanid – ei mingit filosoofiat
4. Eesti mõjukaimad juhid koos – nii laval kui publikus

Saalis 600
ärijuhti ja
omanikku!

Konverentsil esinevad:

- tööstur ja suurlaenu Estiko omanik **Neinar Seli**
- metsatööstuskontsern Stora Enso asepresident **Jari Suominen**
- Utilitas Grupi suuromanik ning Äripäeva aasta ettevõtja **Kristjan Rahu**
- superkondensaatorite tootja Skeleton Technologies kaasasutaja ja tegevjuht **Taavi Madiberk**
- suurärimees **Oleg Ossinovski**
- suure tööstuskontserni BLRT Grupp omanik **Fjodor Berman**
- investeerimisplatvormi Funderbeam asutaja ja juht **Kaidi Ruusalepp**
- kinnisvaraarendaja Kaamos Groupi asutaja ja omanik **Kaido Jõelet**
- automüügiga tegeleva kontserni Amserv Grupp juhatuse esimees ja kaasomanik **Raivo Kütt**
- Inbanki asutaja ja nõukogu esimees **Priit Põldoja**
- Eesti Panga asepresident **Ülo Kaasik**
- eAgronomi asutaja **Robin Saluoks**
- peaminister **Jüri Ratas**

Registreerimine veebis ariplaan2020.ee
või Marili Niidumaa marili@aripaev.ee

Konverentsi hind **699 €** (km-ga 838,80 €)

Toetajad: MarkIT Eesti, Velström Vallner Tohver, Telia, Eversheds Sutherland, CWT Estonia, Volume Design, Wallenium, Porto Franco, Topauto, ProScreen, RIA.com Marketplaces, Parodontalia, iDeal, LUX Express, Logistika Pluss, Viimsi SPA 18+

KOMMENTAAR

Eesti oma puurtorn

Eesti Energia juhatuse esimees Hando Sutter konstrueerib Eesti rahvale tema isiklikku puurtorni ja valitsus on rõõmsasti nõus selleks ka rahva raha andma, sest ega meid Euroopa kvaliteetrahvastest muud eraldagi kui õnne õuele toov naftamaardla.

See oli iroonia. Irooniliseks muutusin siis, kui Sutter ETV "Esimeses stuudios" sellest rääkis, kuidas analüütikud ennustavad naftatarbimise kasvu ja kuidas Eesti Energia kivist bensiini välja pigistamise tehnoloogia on maailma naftaturul konkurentsivõimeline. Sutteril on muidugi oma agenda. Selge see, et põlevkivienergeetika on möödanik, midagi peaks põlevkiviga ikkagi tegema ja bensiinootomine tundub mõistlik mõte, eriti kui saab riigilt välja pommida raha, mis kesist tasuvusarvutust turgutab.

Aga lähme faktide juurde. Eesti Energia kavatseb praeguse õlitehase kõrvale rajada teise ning lisaks eelrafineerimistehase. Esimene õlitechas maksis ligi 300 miljonit eurot, teine ei tule odavam ja rafineerimistehas lisab hinnale veel kaks korda nii palju. Kokku 1,2 miljardit eurot. Kui kaevandused otsa liita, küündib meie puurtorni hind 2 miljardi euron.

See puurtorn annab tulevikus ligikaudu 8 miljonit barrelit naftat. See nafta on väga väävline (umbes nagu Uurali toornafta, mis on maailmaturul üks kõige odavamaid sorte), sestap ongi vaja toda eelrafineerimistehast.

Üks avamerepuurplatvorm maksab 600–700 miljonit eurot, Põhjamere ehk mõnevõrra rohkem, ütleme, et miljardi. Selline platvorm toodab aastas keskestlääbi 4–5 miljonit barrelit naftat. Põhjamere nafta, mis on tuntud ka Brenti nime all, on maailmaturul üks kõige kvaliteetsemaid ja kalleimaid.

Üks puurtorn Uurali taga maksab umbes 200–300 miljonit eurot ja toodab keskestlääbi 1,2 miljonit barrelit aastas.

Teisisõnu üritab Sutter meile müüa ideed, et tuleb ehitada puurtorn, mis maksab rohkem kui kaks Põhjamere puurplatvormi ning toodab sama palju, aga kehvamata naftat, sellist, mida saab kordades odavamatest Uurali-tagustest puuraukudest. Et see projekt on väga konkurentsivõimeline ja et tal jääb ainult õige pisut (200 miljonit) selle ehitamisest puudu.

Tore oleks, kui keegi valitsusest enne Sutterile raha andmist ilusti tasuvusarvutuse ära teeks, sh sellise, mis vaatab, mis projektist saab, kui nafta hind kukub taas 40 dollari juurde ehk alla Eesti Energia puuraugu tasuvuspiiri. Võib-olla on riigil mõistlikum osta selle 200 miljoni euro eest mõne päris naftatootja aktsiaid.

AIVAR ÕEPA
ajakirjanik

» Tore oleks, kui keegi valitsusele enne Sutterile raha andmist ilusti tasuvusarvutuse ära teeks.

Äripäev

Peatoimetaja: Meelis Mandel
Väljaandja: AS Äripäev
Vana-Lõuna 39/1, 19094 Tallinn
telefon:
(372) 667 0195,
(372) 667 0222

Toimetus:
e-post: aripaev@aripaev.ee
tel: (372) 667 0111
Reklaamiosakond:
e-post: reklaam@aripaev.ee
tel: (372) 667 0105
Tellimine ja levi:
e-post: register@aripaev.ee
tel: (372) 667 0099
Tellimine internetis:
www.aripaev.ee/tellimine

Äripäev veebis: www.aripaev.ee
Äripäeva tooted ja teenused:
pood.aripaev.ee
Äripäeva raadio: raadio.aripaev.ee

Trükk AS Kroonpress

Toimetus võtab endale õiguse kirju ja kaastoid vajaduse korral lühendada. Toimetus kaastoid ei tagasta. Kõik ajalehes Äripäev ja tema lisades avaldatud artiklid, fotod, teabegraafika (sh päevakajalised, majanduslikul, poliitilisel või religioosel teemal) on autoriõigusega kaitstud teosed ning nende reprodutseerimine, levitamine ning edastamine mis tahes kujul on ilma ASI Äripäev kirjaliku nõusolekuta keelatud. Kaebuste korral ajalehe sisu kohta võite pöörduda Pressinõukogusse, pn@eal.ee või tel (372) 646 3363.

ESSEE

Kuidas mõõta aja kiirenemist?

Kas pikem vaade on lühemaks muutunud, sest aeg ise on kiiremaks läinud?

Üks majandusteaduse kulu-tatumaid fraase kuulub John Maynard Keynesile: "Pikas vaates oleme kõik surnud." Selle populaarsuse põhjus on suhteliselt lihtne: majandusteadlased, kuigi eraelus sageli päris vahvad, kipuvad oma mõtteid kirja panema väga kiult, mistõttu nende tekstidest liiga palju vaimukusi oodata ei maksa. Nii kuulebki ettekannetes-loengutes tihti teadva naerukihina saatel välja öelduna ühtesid ja samu Keynesi ja veel paari tegelase omi.

Igal juhul ütles Keynes sellega, et pikk vaade on midagi päris pikaajalist. Suisa midagi, mis ületab põlvkondi. Majandusteoorias teatakse üldiselt veel keskpikka ja lühiajalist vaadet. Sellel taustal olingi omajagu hämmingus, kui lugesin aasta eest Postimehes intervjuud Luminori enamusosaluse ostu kohta fondihaldusfirma Blackstone'i poolt.

Blackstone'i vanemtegevdi- rektor Nadim El Gabbani rääkis nimelt: "Meie keskendume pikaajalisele strateegiale. Me ei jää omanikuks igavesti, mingil hetkel me lahkume, see juhtub nelja kuni seitsme aasta pärast. Kõige pikemad investeeringud on meil olnud veidi üle kümne aasta."

Seda ütlust annab tegelikult tõlgendada kaht moodi. Esiteks, et neli kuni seitse aastat ongi pikk vaade Blackstone'i või vähemalt selle haru jaoks, milles kontsern tegutseb. Teine võimalus tuleneb esimesest. Vastupidi paljudele muudele varahaldusfondidele, mis ostetud firmadest võimalikult kiiresti võimalikult palju raha välja lüpsavad, ootab Blackstone, kuni ettevõtte pikaajaline strateegia paika saab, ja paneb selle seejärel müüki – mis võib võtta aega neli kuni seitse aastat.

Aeg on raha

On, kuidas on, see pani mind ajale mõtlema. Sotsioloogia vallas saab palju kuulda ja lugeda aja kiirenemisest, mis olevat üks meie ajastut iseloomustav nähtus. Inimesed liiguvad ja tegutsevad aina nobedamini, pidevalt voolab peale aina kiirenevas tempos uuendusi.

Nendega kaasnev uute toodete ja teenuste laviin toob kaasa selle, et meie tähelepanu haarab aina enam kõikvõimalikke peibutisi, mis hajutavad seda ja põhjustavad aja fragmenteerumise. Sellele mõeldes poleks pika vaate taandumine seitsmele aastale tõesti suurt midagi erilist. Lihtsalt asjade loomulik käik.

Ka pooltõotu eestlase kodu on praeguseks täis tehnoloogiat, mis polnud möödunud sajanditel kuningatulegi kättesaadav. Transpordivahendite areng lubab erilise vaevata ter- vele maailmale tiiru peale teha, mis mõne sajandi eest päädis suurele osale proovijatele surmaga. Mis sellest rääkida, mõni on isegi Kuu peal käinud.

ERIK ARU
majanduskolumnist

» Praeguse aja inimene, vähemalt läänemaailmas, on parema toidu peal, mistõttu rohkem jõudma isegi siis, kui unustame tehnoloogia, mis lubab sooritada reaalarajas tehinguid Hongkongi börsil.

Praeguse aja inimene, vähemalt läänemaailmas, on varasematest põlvetest parema toidu peal ja nii ka suurem, mistõttu peaks ta tõesti rohkem jõudma isegi siis, kui unustame tehnoloogia, mis lubab sooritada reaalarajas tehinguid Hongkongi börsil. Iseasi on see, et jõuab, mis ta jõuab, ikka saab aeg ükskord otsa.

Sellega jõuame teise palju-leierdatud fraasini: "Aeg on raha." Seda omistatakse sageli 18. sajandi Ameerika kirja- ja riigimehele Benjamin Franklinile, kuigi tegelikult olevat see temast mõnikümme aastat varemgi kirja pandud ajakirjas The Free Thinker. Ent igal juhul oli Franklin keegi, kes oma ajaga väga palju korda saatis – USA iseseisvus, piksevarras ja bifokaalsed prillid on vaid mõni tema tuntumatest saavutustest. Ja seda ajal, mis olevat olnud aeglasem. Ent küllap oli ta erand.

Aga vaatame siis Franklini ajastukaaslast. Seda tehesis muidugi võib jääda mulje, et ega see rahvas suurt midagi teinud. Mida neil ikka teha oli, Franklin alles tegeles välgu kinnipüüdmisega, elektri kasulikkult rakendamiseks läks veel pikalt aega. Nii ajasid nad, vaesekesed, oma päevaseid toimetusi, õhtul mängisid visti ja kirjutasid hiigelpikki kirju. Tõesti pikki kirju ja palju.

Kui vaatame näiteks Honoré de Balzaci kirjavahetu- se mahtu, tekib küsimus, kuidas leidis ta aja oma pakse raamatuid kirjutada, nende pealt teenitud hiigelsummad laiaks lüüa ja veel võlgugi jääda. Päris palju jõudis seega temagi, aga küllap oli samuti tegu erandiga. Jalutame edasi, surelikud, siin pole meil midagi näha, mitte midagi õppida.

Esivanemate aeglane elu

Hiigelpikkade kirjade põhjuseks oli muidugi see, et reisimine oli üks pikk ja ohtlik tegevus. Tallinnast Tartussegi saamine oli paras teekond ja nii oli kombeks, et kui külla kord mindi, siis ikka põhjalikult. Ojasuu mõisa Harjumaal olevat näiteks 18. sajandil külastanud kõigi oma lastega keegi kindraliprouast sugulane, kes jäi sinna seitsmeks aastaks. See vast oli erand, kuid aastatepikkused külastused siiski täiesti tavalised. Kes seda nüüdsel kiirel ajal ette kujutaks?

Neid oli loomulikult tollalgi, kes seda ette ei kujutanud. Meil on üldse keeruline öelda, mida nad ette kujutasid, sest ise nad enamasti oma mõtteid kirja ei pannud ja ega nende vastu teisedki liiga palju huvi tundnud. Nad elasid samas lähedal, madalates majades, sageli üsna kütetaldamatus mustuses – eestlaste esivanemad.

Suvel rühmasid nad tööd teha, mõisahärra vitsanuhtluse hirmus, talvel aga istusid talu- tares peerutule valgel, kodusid sokke ja tegid asju. Ega see elu vast päris nii hull polnud, vä-

hemalt mitte kõigil, aga üks üsna paljudel oli ka. Nendesuguseid oli tegelikult igal pool üle maailma. Nende elu tundub takkajärgi päris aeglane.

Ent arvatama harjunud inimene tahab mingit vastust, vähemalt kahe komakohaga. Vaatab näiteks, kui palju on kasvanud inimeste arv ja kui palju leitud arv. Leiab suhtarvud enne ja nüüd ning võrdleb. Kui inimesi on rohkem, siis küllap on rohkem ka leiutajaid ja leiutisi.

Kui aga leiutisi on nüüdis- ajal ühe inimese kohta rohkem, siis järelikult ikkagi on olemas mingi täiendav efekt, olgu selle nimi siis tehnoloogia või kiirem aeg. Leiad selle mõju ühe inimese kohta ja saad keskmise, kui palju on "aeg kiirenenu". Ega sellest ülearu palju täpsemalt vist annagi midagi öelda, paned ehk mõne muutuja juurde ja teed veel paar matemaatilist trikki. Kuidas sa ikka mõõdad, mida üks inimene teeb?

Kellad ja majandus

Mõni muidugi proovib. Juhtimisteooria üheks isaks peetav Frederick Taylor mõotis Bethlehem Steeli tehases raudlatide kandjate tööd. Ta valis kümme kõige turskemat tüüpi, võttis aega ja luges üle, kui palju latte need 14 minuti jooksul tassida suutsid. Selle põhjal arvutas ta välja, milline peaks olema kõigi kandjate päevakoormus – senisest neli korda suurem.

Tehase juhtkond sai õnneks aru, et tegu on puhta lollakaga, ja lasi Taylori lahti. Too suurt ei heitunud, nagu lollakad ikka, trügis õppejõuks ja nüüd tuleb tema paha haisu igast tööaja mõõtmise ja normimise süsteemist, millega ettevõteted nuhtlevad oma töötajaid.

Mulle tundubki, et juhtus selle aja endaga, mis juhtus, igatahes on meie võime aega mõõta läinud kõvasti täpsemaks. Alguse sai see kunagi tõenäoliselt suurte kivikamade, millest arenesid välja täpsemad päikesekellad.

Nende ning hilisemate liiva- ja veekellade kõrvale ker- kis keskajal ühe seieriga torni- kell, mis majandusajaloolase David Landese meelest oli üks Euroopa majandusliku esile- tõusu võtmeid – see andis vähemalt selle linna elanikele ühtse aja (üleriigilise ühtse aja- ni jõuti alles 19. sajandi kesk- paiga Suurbritannias).

Praegu on meil igatüühi stopper taskus, mõnel veel li- saks ka käe peal. Seepeale aga meenub ühe eriti kalli kel- la müüja vastus võimalikule kundlele, kes selle täpsuse koh- ta uuris: "Selle kellaga pole kel- lelgi teile mingit ütlemist, kui hiljaks jääte."

Ehk olgu aeg parajasti kiire- rem või aeglasem, üks ikka lei- dub inimesi, kellele oleks mah- ti pikema vaate peale mõelda. Ja tõenäoliselt pole selleks seda kellagi tarvis. Ega vist ka raha selle ostmiseks.

ILLUSTRATSIOON: ANTI VEERMAA

JUHTKIRI

Suund pinvesteerimisele ja pilk silmapiiri taha!

Uut laadi pensioni investeerimiskonto loomise plaan on hea, kuid vajame rohkem selgust ja mõistlikku rakendusplaani.

Jüri Ratase juhitud valitsus otsustas luua pensioniraha iseseisvaks kasvatamiseks erilise investeerimiskonto võimaluse, kuhu saab lasta kanda teise sambasse kogutud raha ja ka edaspidised teise samba maksed (2% ja 4%), kuid muud raha inime- ne sinna kanda ei saa.

Äripäev tervitab pensioni investeerimiskonto plaani (pakume lühendiks “pinvesteerimiskonto”), sest see vastab kõige rohkem algele mõttele suunata inimesed ise oma sääste investeerima. Samas ei pea siis teistest sambast lahkuma, mis tagab vähemalt idee poolest tavakodanikule suurema kindluse pensionipõlveks.

Teine võimalus on tavaline investeerimiskonto, kuid seda käsitletakse väljumisena teise samba süsteemist, mistõttu on see võrdsustatud lihtsalt raha väljavõtmisega. Siis jääb investeerimise lähtekoht nadimaks – enne, kui raha sinna teisest sambast jõuab, väheneb see tulumaksu ehk 20% võrra. Samuti ei saa sinna lisanduda senised 2% ja 4% igakuised laekumised, mis vanaduspõlve pensionit, olgugi et vähe, siiski toidaksid.

Kolmas võimalus on teise sambaga jätkata nii nagu seni. Raha väljavõtmise kartuses – olgu siis investeerimiseks või tarbi-

miseks – võivad pangad oma teise samba fondide tasusid vähendada, mis on samuti inimestele soodne areng.

Paraku on teise pensionisamba reformi reaalse teostumise viisi kohta infot seni- maani tilgutatud hädapärast, justkui öm- meldaks nõõbi külge pintsakut. Rahandusministeeriumis koostatud lakoonilisest kaheleheküljelisest dokumendist võib aru saada nii, et pinvesteerimiskontoga saab inimene võimaluse paigutada oma säästetud raha teenima nii aktsiatesse kui ka ühisrahastusplatvormidel kinnisvara- projektidesse, laenuksesse või ettevõtetesse. Lahtisi otsi jääb aga mitu.

Pinvesteerimiskonto vajaks paindlikkust

Äripäeva hinnangul oleks hea, kui inime- ne saaks pensioni investeerimiskontole ka oma raha juurde kanda. Raha teenib toot- lust siis, kui see on investeeritud. Seisvat raha sööb inflatsioon, mis Eestis on üks Euroopa kõrgemaid. Seega oleks investori- le igati kasulik, kui seisvat raha oleks kon- tol võimalikult vähe ning kohe, kui raha pinvesteerimiskontole jõuab, saaks selle investeerida.

Siin võivad probleemiks osutuda tee- nustasud, mis aktsiate või indeksifondi-

de ostmisel tasuda tuleb. Kuldreegli jär- gi võiksid teenustasud jääda alla 1% kogu- summast. Baltikumi aktsiate puhul, kus tehingu eest tuleb pankades maksta ligi 3 eurot + 0,2% tehingusummast, oleks mi- nimumostu piiriks seega 320 eurot kuus. Suurriikide börsidelt on mõistlik piir veel kõrgemal, umbes 1100 euro juures. See tä- hendab, et enne ostu tuleb raha koguda pikka aega ja see seisaks kontrol kasutult – mistõttu olekski hea, kui inimene saaks selle vältimiseks oma raha juurde panna.

Asja ei tohi ajada segaseks nagu tulu- maksu puhul, millest enamik midagi aru ei saa. Muidu löövad inimesed käega ja jä- tavad raha sinna, kus ta on, või võtavad n-õ sulas välja, jättes kasutamata võimalu- se ise oma raha kasvatada, mis oligi ju Isa- maa peamise valimislubaduse mõte. Või oli selleks vaid populaarse idee seljas rii- gikokku ratsutamine? Või riigieelarvesse raha juurde saamine? Tunnistas ju ka ra- handusminister Martin Helme, et valitsus ootab 1,25–1,5 miljardi euro lahkumist pensionifondidest ja 250–300 miljoni eu- ro suurust tulumaksu lisalaekumist.

Peetagu silmas ikka pikemat perspek- tiivi, sest kõndides kinganinade silmitse- mine lõpeb varem või hiljem kehvasti.

ARVAMUSLIIDRITE KÜSITLUS

Riik võtku laenu, ärgu näljutagu taristut ja rahvast

Viimase 30 aastaga on Ees- tis ehitatud keskmiselt üks ki- lomeeter kiirteid aastas, see- ga läheks samamoodi jätkates veel 500 aastat.

Teede puhul PPP ei sobi, sest sellised projektid eeldavad, et erakapital haldab objekti iga päev (säästes sellega riiki sel- lega tegelemast), kogub sel- le pealt tasu (näiteks sillad või kiirteed), aga ühiskond saab teenust. Analoožiast lähtudes tähendaks see tasulisi teid Ees- tis. Seega ei ole mingit vajadust PPP järele, laenamine on palju odavam. Seni on Eesti reformi-

VIKTOR TRASBERG
Tartu Ülikooli
majandusõppejõud

» Kui riik jõuab laenu teenindada, siis pole vaja sisuliselt mingit piirangut laenujäägile. .

ARIPÄEV KÜSIS LIGI 300 EESTI ARVAMUSLIIDRILT, ETTEVÕTJALT JA JUHILT, KAS JA KUIDAS PEAKS RIIK ELLU VIIMA SUURI TARISTUPROJEKTE.

kommarid käitunud nagu Ru- meenia kommunist Ceausescu, kes otsustas riigi võla kiire ta- gasimaksimise nimel oma rah- va surnuks näljutada. Laenu võtmine ei tähenda riigieelar- ve miinusesse laskmist, mida sagedasti kuuleb. Norra ujuv rahas ja eelarved on ülejäägi- ga, aga ikka laenatakse, sest nii on majanduslikult otstarbe- kas. Samuti ei päde seisukoht, et EL ei luba meil laenu võtta.

Laenukoormus ei tohi üle- tada 60% SKPst ja defitsiit peab olema kontrolli all. See on tin- gimus. Laenusumma ei tu-

le aga eelarvesse täies mahus, vaid ainult konkreetse aasta kohta arvestusliku tagasimak- sekohustusena. Seega, kui riik jõuab laenu teenindada, siis pole vaja sisuliselt mingit pii- rangut laenujäägile. Kui ELis on see kehtestatud, olgu siis.

Eesti maksukoormus on 33%, Saksamaal 40% ja Põhja- maades veelgi rohkem. Me ole- me Eesti avaliku sektori ja inf- rastruktuuri surnuks näljuta- nud, sest puuduvad arengueel- dused. Jutud meie konkurent- sivõimest nende riikidega on naeruväärsed.

1243

RUUMI

ERINEVATEKS
SÜNDMUSTEKS

SEMINARI**RUUM**.EU

1352

IDEED

PIDUPÄEVA
KORRALDAMISEKS

Pidupaev.ee

RÜNNAK NAFTARAJATISTELE

Rivist väljas pea kümnendik maailma

Paar päeva pärast rünnakuid Saudi Araabia naftatööstuse infrastruktuurile ütlesid riigi ametnikud, et endine seisukord taastatakse väga kiiresti – mõne nädalaga. Teisiti arvajaid aga jagub.

RAIT KONDOR
kaasautor

Uudisteagentuurid, näiteks Bloomberg ja Reuters, toovad välja, et rünnakute sihtmärkideks olnud objektide kahju on sedavõrd tõsine, et seab kahtluse alla rünnakute-eelse olukorra kiire taastumise.

Reuters toob välja, et tekitatud kahju suurus selgub täpsemalt alles lähinädalatel, nii et parandamise kiirust ei saa täpsemalt hinnata.

“Inseneridest eksperdid väidavad, et ainuüksi kahju hindamine peaks võtma nädalaid, eriti kui arvestada, et töötajatel lubati Abqaiqi kompleksi esimest korda tagasi minna alles teisipäeval,” kirjutas konsultatsioonifirma Energy Aspects oma märgukirjas. “On tõenäoline, et kahju kogu ulatus saab teatavaks alles tulevatel nädalatel.”

Lisaks küsimusele, kas tootmisvõimsus taastub kahe-kolme nädala jooksul, on küsimus ka selles, kui suured on tegelikult Saudi Araabia nafta ja naftatoodete varud, mida hoitakse nii riigis kui ka välismaal.

Mida rünnati ja kes on süüdi?

Laupäeval, 14. septembril rünnati droonide ja raketitega kahte naftatööstuskompleksi Saudi Araabias: Khuraisi naftavälja ja Abqaiqi naftatöötlemistehast, kus tekkisid ulatuslikud tulekahjud. Saudi Araabia riiklik naftafirma Aramco teatas kohe, et on peatanud 5,7 miljoni barreli ulatuses naftatootmise päevas. Tegemist on ligikaudu 50 protsendiga Saudi Araabia naftatoodangust ning 7 protsendiga kogu maailma naftatoodangust.

Kes objekte ründas, pole tänaseni täpselt teada. Kohe rünnaku päeval võtsid vastutuse endale Jeemeni šiaadest huthi mässulised, keda toetab Iraan, öeldes, et nad lasid välja kümme drooni, mis kahju põhjustasid. Samal ajal on mitu eksperti öelnud, et huthi mässulistel ei saanud olla sedavõrd kõrgetasemelist tehnikat.

USA andis välja satelliidipildid, mille juurde öeldi, et nendelt piltidelt saab välja lugeda, et rünnak tuli kas Iraagist või Iraanist.

Saudi Araabia teatas kaks päeva pärast rünnakuid, et nende esialgne uurimine viitab sellele, et rünnakutes kasutati Iraani relvi, ning samas teatati, et olukorraga kutsutakse tutvuma ÜRO ja rahvusvahelised eksperdid.

USA välisminister Mike Pompeo ütles, et “kogunev info viitab sellele, et vastutus lasub Iraanil”. Iraan on kõik süüdistused tagasi lükanud.

Poliitiliste pingete kasv regioonis

Võib öelda, et 14. septembri rünnakud olid kaudselt kasulikud Ameerika Ühendriikidele, kes on soovinud moodustada Iraanivastast koalitsiooni juba pärast seda, kui Iraani kaitsevõime ründasid naftatankereid Pärsia lahes.

Nüüd, pärast rünnakuid Saudi Araabia naftatööstustehaste vastu, saatis USA oma välisministri Mike Pompeo Pärsia lahe piirkonda, et taas proovida Iraanivastast koalitsiooni moodustada. USA ise nimetab seda globaalseks mereturvalisuse liiduks, mille peamine eesmärk oleks kaitsta naftatankerite julgeolekut Pärsia lahes. Selles

liidus on lubanud osaleda Araabia Ühendemiraadid, Saudi Araabia, Suurbritannia ja Bahrein. Iraak pole sellise liiduga ühineda tahtnud ning ka teised Euroopa riigid on jäänud kõrvaltvaatajaks, kartes kasvatada pingeid regioonis.

Samas on pärast 14. septembri rünnakuid kasvanud USA ja Iraani sõnaline vastasseis, nii et Iraan hoiatas USAd, et see ei laseks ennast sõtta kiskuda.

Nafta hinnal järsk hüpe üles

Kui rünnakutejärgsel esmaspäeval naftaga kauplemist alustati, hüppas nafta hind esialgu koguni 20 protsenti ülespoole. Kui tuli uudis, et Saudi Araabia saab tootmismahu taastatud mõne nädalaga, siis nafta hinna tõus vaibus, kuigi päeva lõpuks jäi see ikkagi 13 protsenti reedese hinnatasemest kõrgemaks. Tegemist oli suurima ühepäevase hinnatõusuga viimasel 11 aastal. Euroopas olulisemal positsioonil oleva Brenti toornaftasegu hind kerkis 16. septembril 13,2 protsenti, 68,06 dollarini barrel, ning USA WTI naftasegu kerkis 12,7 protsenti, 61,84 dollarini barrel.

Teisipäeval tuli nafta hind 4–5 protsenti allapoole ning pärast seda stabiliseerus. Edasise hinnaliikumise asjus on küsimus, kas Saudi Araabia suudab oma tootmismahu piisavalt kiiresti taastada ning kui ei suuda, kas siis teised naftatootjad on võimelised tekkinud auku täitma. Turuosalised arvestavad praegu ka sellega, et nii USA-l kui ka teistel riikidel on piisavalt suur nafta- ja naftatoodete varu, mida saab vajadusel kasutusele võtta.

Kui aga Saudi Araabia naftatootmise taastumine peaks viibima kahe kuu võrra, siis võib reservidega keeruliseks minna.

Saudi Araabia teatel jõuab nafta tootmismaht tagasi tavapärasele suurusele kahe-kolme nädalaga, mis tähendaks nafta tootmismahuks Reutersi hinnangul umbes 10 miljonit barreli päevas.

USA energiainfoameti andmetel on Saudi Araabia naftatoodang koos kondensaatidega 12 miljonit barreli päevas. Kaks rünnakute sihtmärki töötlevad ja puhastavad tavaliselt 5,7 miljonit barreli naftat päevas, nii et selle järgi jäi maailmaturul välja ligikaudu 7 protsenti naftatoodangust, kui arvestada, et maailma naftatoodang on 80,6 miljonit barreli päevas.

Naftasektori osalised skeptilised

Juba teisipäeval teatasid Saudi Araabia ametnikud, et Aramcol on õnnestunud klientidele minevad tarned rünnakutele eelnevale tasemele taastada. Samas olid mitme allika sõnul oktoobris klientideni jõudvad naftatarned teel juba enne rünnakuid ning alles jääb küsimus, kas naftatootmist jõutakse ikka nii kiiresti taastada.

Üks pikaajaline Euroopa naftakaupleja ütles Reutersile, et “paljud naftabarrelid, mis peavad oktoobris sihtkohta jõudma, olid juba teel, nii et tarnetes tuleb auk nähtavale oktoobri lõpus. Paberturul on olnud hull rebimine, kuid füüsilise turu rebimine tuleb hiljem”.

Kas naftaturul jääb naftast puudu, sõltub sellest, millisel tasemel on Saudi Araabia naftavarud ning kui kaua peab riik nende peale lootma, et kindlustada klientidele varem kokku lepitud naftakogused.

Ühtedel andmetel on Saudi Araabia naftavarud nii kodus kui ka välismaal 180 miljonit barreli, kuid mitu naftakauplejat po-

▲ Abqaiqi naftatöötlemistehas pärast 14. septembri rünnakut.

FOTO: AP PHOTO/
SCANPIX

5,7

miljonit barreli naftat päevas töötlesid ja puhastasid kaks rünnakute sihtmärki.

le selles koguses kindel. On räägitud, et Saudi Araabia on aastate jooksul investeerinud miljardeid dollareid, et ehitada maa-aluseid hoidlaid peamiselt naftatoodete jaoks, kuid nüüd on selgunud, et Aramco kauplemisüksus ostis hiljuti 120 000 tonni diislikütust koheseks tarneks Araabia Ühendemiraatidest.

Saudi Aramco tegevjuht Armin Nasser ütles, et Aramcol on riigis üle 60 miljoni barreli naftat, täpsustamata, kui palju on tal seda välismaal. Aramcol on naftavarud Jaapanis Okinawa saarel, Hollandis Rotterdamis ning Egiptuses Sidi Keriri sadamas.

Samal ajal on Saudi Araabia juba osale klientidele teatanud, et vahetab senise puh-

tama heleda naftasegu raskema naftasegu vastu. Nii anti kuuele Aasia naftatöötlemistehasele teada, et nad saavad oktoobris täielikult varem kokkulepitud mahus soovitud naftasegu, kuid kahele rafineerimistehasele on teatatud, et tuleb leppida kehvema kvaliteediga naftaga.

Kuidas parandustööd kulgevad?

Reedel teatas Aramco firma esindaja endiselt, et Khuraisi naftaväljal taastub naftatootmine septembri lõpuks. Aramco lõunapiirkonna naftatootmise juhataja Fahad Abdulkarim teatas reedel ajakirjanikele korraldatud ringsõidul, et Aramco on juba tellinud vajaminevat varustust USAst ja Euroopast, et kannatada saanud seadmeid parandada.

Reuters toob välja, et ajakirjanikele näidati parandustööde kulgemist – kraanad olid püstitatud kahe ärapõlenud stabilisatsioonisamba ning sulanud torude ümber. Stabilisatsioonisambad moodustavad osa nafta ja gaasi eraldamisseadmetest.

“Me töötame 24/7,” ütles Abdulkarim.

naftatoodangust

VÖRDLUS

Kukkunud nafta hind hüppas taas üles

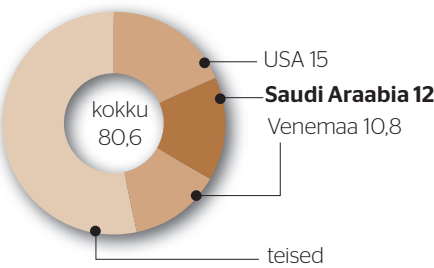
Brenti naftasegu barreli hind, dollarites

Pea iga seitsmenda barreli pumpab suurim naftaeksportija Saudi Araabia

mln barrelit päevas

maailma suurimad naftatootjad

naftaeksportijad 2016. aastal

Saudi Araabia	7,33
Venemaa	5,11
Iraak	3,58
Kanada	2,75
Araabia Ühendemiraadid	2,49
Kuveit	2,13
Iraan	1,90
Venezuela	1,73
Angola	1,68
Nigeeria	1,66

ALLIKAS: USA ENERGIAINFOAMET, REUTERS

Nafta hind ja inflatsioon

Nafta hind oli praegusest madalam eelmise aasta novembrist kuni selle aasta veebruarini lõpuni, enne seda oli nafta hind 2018. aasta märtsist kuni oktoobrini praegusest kõrgem.

See tähendab, et selle aasta nafta hind on inflatsiooni pärssinud, kuid kahe kuu pärast ehk novembri lõpus läheb nafta eelmise aasta baashind oluliselt allapoole, mille tõttu tuleb sealt kõrgem inflatsioonikomponent.

Nii et kui keskpangad on rahapoliitika kujundamisel viidanud sellele, et inflatsioon on olnud sobivast tasemest ehk 2 protsendist madalam ning seetõttu tasub lödva rahapoliitikaga jätkata, siis nüüd tekib oht, et inflatsioon hakkab järsemalt tõusma.

Muidugi, kui USA Föderaalreserv arvestab inflatsiooni baasiks nn tuumikinflatsiooni, kus otsene energia hind on välja arvestatud, siis sellist tüüpi inflatsiooni kiirenemine ei saa olla sedavõrd järsk, kuid energiakandjate hinna tõus mõjutab teatud viitajaga ka teiste kaupade ja teenuste hindu.

KOMMERTSPANKADE INTRESSITOOTED

Tähtajaline hoius EUR, %

	1 kuu	2 kuud	3 kuud	6 kuud	9 kuud	1 aasta	2 aastat	3 aastat	üle 5 aasta	min summa
Inbank	-	-	0,50	0,75	1,00	1,25	1,75	2,00		500

Inbank AS Niine 11, 10414 Tallinn, www.inbank.ee

BALTI ETTEVÖTETE EMITEERITUD VÕLAKIRJAD

võlakiri	ISIN kood	lunastamine	kupongi-määr	intressimaksed	nominaal, €	emissiooni-maht, €	kauplemis-koht
Storent Investments	LV0000802304	30.06.2020	8,00%	kvartaalne	100	10 000 000	Riia börs
Creditstar	EE3300111764	1.12.2020	10,50%	kvartaalne	1 000	10 000 000	-
Endover Aurora Nova	EE3300111582	14.12.2020	11,00%	kvartaalne	100	10 500 000	-
Creditstar	EE3300111525	1.06.2021	12,00%	kvartaalne	1 000	15 000 000	-
BC Arenduse Veskimõldre	EE3300001452	19.06.2021	9,00%	kvartaalne	100	3 031 000	-
Magnetic MRO	EE3300111608	21.12.2021	8,00%	kvartaalne	100	8 000 000	First North
Creditstar	EE3300111756	1.06.2022	11,50%	kvartaalne	1 000	15 000 000	-
Mainor Ülemiste	EE3300111343	5.04.2023	5,50%	kord poolaastas	100	10 000 000	First North
PlusPlus Capital	EE3300001437	30.10.2023	9,00%	kvartaalne	100	5 000 000	-
PlusPlus Capital	EE3300111509	31.08.2021	10,00%	kvartaalne	100	10 000 000	-

Tabel on esitatud turuülevaate andmiseks ja ei ole käsitletav väärtipaberite pakumisenä.

Redgate Capital AS Pärnu mnt 10, Tallinn 10148, tel 66 68 230, bonds@redgatecapital.eu, www.redgatecapital.eu

REKLAAM

REKLAAM

Töösuhete teabevara tagab rahulikud töösuhted!

Liina Karlson, Themis Õigusbüroo jurist - maksukonsultant, töösuhete teabevara koostööpartner

Töösuhete teabevara

Valmib koostööd Themis Õigusbürooga

Vaata lähemalt teabevara.ee või küsi lisa 667 0122

08.10.2019

Juta Tikk

Sooduskoodiga "raamatupidaja"
409 € (km-ga 466,80 €)
Kehtib kuni **26.09.2019**
Tavahind: 439 € (km-ga 526,80 €)

Finantsarvestus raamatupidajatele

Raamatupidajast pearaamatupidajaks: kuidas finantsaruannete abil märgata kitsaskohti ettevõtte tegevuses?

Info ja registreerimine: Äripäeva Akadeemia | tel: 667 0439 | e-post: akadeemia@aripaev.ee | akadeemia.aripaev.ee

Investor Toomas on Äripäeva välja mõeldud tegelane, aga tema käsitused on reaalne raha, mida ta investeerib finantsturgudele. Toomas alustas tegevust 2002. aasta alguses, mil tema käsitusse anti investeerimiseks miljon krooni. Toomase investeerimisotsused langevad Äripäeva börsitoimetuse.

PORTFELL

Kuidas läheb Toomase investeringutel? päevane muutus

+0,48%

muutus aasta algusest
+8,71%

väärtus 325 064 eurot.
68% aktsiad: Altria, Apple, Baltic Horizon, Berkshire Hathaway, Danske Bank, EFTEN Real Estate Fund III, Equinor, EWZ, Facebook, Lerøy Seafood, LHV, Microsoft, Ryanair, Tallink, Tallinna Sadam
18% raha
11% võlakirjad
3% ühisrahastus

Viimased tehingud
Märkis 19. septembril 100 LHV aktsiat hinnaga 11,50 € aktsia kohta. Tehingusumma 1150 € ja tehingutasu 0.
Ostis 26. augustil 25 Berkshire Hathaway B-klassi aktsiat hinnaga 198,33 \$ aktsia kohta. Tehingusumma 4958,25 € ja tehingutasu 15,49 €.

SINU ARVAMUS
Kommenteeri Toomase investeerimisotsuseid, jaga oma kogemusi või esita küsimusi veebilehel aripaev.ee või e-kirjaga aadressil investor.toomas@aripaev.ee

INVESTOR TOOMASE BLOGI

Kliimatrend on järjest kuumem

Arvan ma kliima soojenemisest, mis ma arvan, aga investorina tuleb mul selle paisuva trendiga arvestada nii riskide kui ka võimaluste vaatest.

Kirjutama pani mind reedene ülemaailmne kliimastreik, millist pole enne nähtud. Inimesed tulid ÜRO esmaspäeval algava kliimatippkohtumise eel tänavatele meelt avaldama Vaikse ookeani saartest Wall Streetini välja.

Nõudmisega, et poliitikud ja ettevõtted kliima soojenemise pidurdamiseks rohkem ära teeksid.

Rootsi koolitüdruku Greta Thunbergi sõnad New Yorgis “muutus on tulemas, tahetakse või mitte” kõlasid nagu “ükskord me võidame niikuinii”.

Seda me veel ei tea. Seni on saanud muiata, et sõnades eelistame kõik rohelist, aga ostame ikka seda, mis odavam. Nüüd juhtusin lugema Deutsche Banki analüüsi, mis väidab, et eriti viimase 12 kuuga on tarbijate käitumises toimunud nähtav nihe.

On hakatud rohkem eelistama ettevõtete kaupa, mis kliimateemat tähtsustavad ja eks kõnekas on ka roheliste parteide poliitiline edu. Saksamaal on kliimateema ARD telekanali küsitluste järgi tähtsuselt number üks, enne majandust ja rännet.

Investorid järgivad trendi

Sama analüüsi järgi on ka investorid eelistanud positiivse kliimakuvandiga ettevõtteid. Selliste ettevõtete aktsiate hind on lõonud MSCI World indeksi tootlust aastast 1,4 protsendipunktiga.

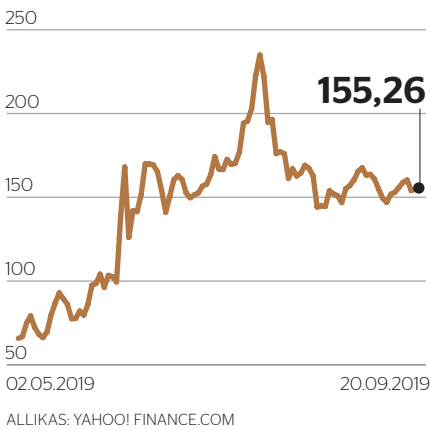
Negatiivsete uudistega pildis olnud ettevõtete aktsiatootlus on indeksile alla jäänud. Ja kõige tundlikumad ei olnud kliimakuvandi muutustele tingimata energiaspektori ettevõtted, vaid tehnoloogiafirmad ning finants- ja kinnisvarasektori ettevõtted.

Financial Times kirjutas nädalavahehusel, kuidas suured rahvusvahelised ettevõtted, nagu Nestlé, IKEA, Danone jt, liituvad järjest aktiivsemalt ÜRO kliimalgatusega ja võtavad kohustusi kliima

HIND

Investorid jooksid liha aseaine tootja aktsiale tormi

Beyond Meat'i aktsia hind US dollarites

ALLIKAS: YAHOO! FINANCE.COM

Rootsi koolitüdruku Greta Thunbergi sõnad New Yorgis “muutus on tulemas, tahetakse või mitte” kõlasid nagu “ükskord me võidame niikuinii”.

soojenemist põhjustavate heitmete vähendamiseks.

Amazon tuli läinud nädalal välja oma kliimaplaanidega, reedel teatas Google suurest lisainvesteeringust Soome, mis sisaldab ka kahe tuulepargi rajamist, et energiavajaduse kataks taastuenergia.

Investorilt nõuab teema samuti tähelepanu. Regulatsioonid muutuvad, ühtedele ettevõtetele tähendab see suuremaid kulu-

sid ja piiranguid, teistele võimalusi. Ägedamad tormid on risk kindlustusfirmadele ja pankadele jne.

Reedel tuli Saksamaa valitsus välja suure kliimapaketiga, et seada riik tagasi ambitsioonikale kliimakursile. Rongitransport saab eelise, lennutransport kõrgema maksu. Kehtestatakse ka CO₂ tonni hind, mis tõuseb algselt 10 euro tasemelt aastaks 2025 35 eurole.

Liha asendaja üha popim

Kliimatrendi osa on ka investorite tormi jooks liha aseaine tootjale Beyond Meat, mille aktsia on noteerimisest raketina üles lennanud. Siin aktsiast kirjutades eelistasin eemale hoida, kuid nagu näha, püsib nõudlus tugev. Barclaysi pank tõstis äsja aktsia sihtkursi 185 dollarile.

Nii saab läbi mõelda terve rea valdkondi, mida kliimatrend mõjutaks – miks mitte ka kliimaseadmete tootjad, kui mõelda Euroopa viimastele kõrvetavatele suvedele. Või ettevõtteid, mis aitavad näiteks vee-probleeme lahendada.

Samas ma ei arva, et peaksin nüüd tugevneva kliimatrendi pärast muretsema oma naftaaktsia Equinori pärast. Ei karda, et investeering üleöö väärtust kaotaks. Ja tihti on just suured firmad need, mis alal uuendusi edasi viivad.

Equinori puhul näiteks CO₂ ladustamise tehnoloogia. Reedel lõi Equinor käed maailma suurima meretuulepargi rajamiseks Suurbritannias. Firma taastuenergia juhi sõnul võib hiigelpjekt olla vaat et sama tähtis kui Norras omal ajal nafta leidmine, mis endisest Statoilist naftafirma tegi.

See on suur samm taastuenergia suunas. Norras juba arutatakse, kuidas ujuvatest tuulikutest, milles Equinor on pioneer, võiks riigile uus tulus tööstusharu sündida. Ise pean jälgima, mida roheprojektid tootlusega teevad.

TEHINGUD

Kaupleja kaotas 320 miljonit ettevõtte raha

Mitsubishi teatas, et ettevõtte Singapuri üksuses töötanud kaupleja kaotas varjatud tehingutega 320 miljonit dollarit ettevõtte raha, kirjutas Bloomberg.

Hiina rahvusest töötaja on valandatud ning politseile üle antud, teatas Mitsubishi. Kuivõrd mõjutab see ettevõtte majandustulemusi, pole veel teada. 2018. aasta novembris Hiina naftaäri tarbeks palgatud töötaja tegi alates jaanuarist korduvalt tehinguid, milleks tal luba polnud, ning jättis neist mulje kui riskimaanduse jaoks tehtud tehingutest. 320 miljoni dollariline kaotus oleks ligikaudu 10% Mitsubishi aastasest oodatud kasumist. Ettevõtte sulges derivatiivide positsioonid kohe, kui mõisteti, et need võivad kaotusega lõppeda. Lisaks tehti kindlaks, et need ei ole seotud ühegi kliendiga. Kahjum pole aga suurim, mida naftaturul nähtud. 1994. aastal kaotas Saksa Metallgesellschaft 1,2 miljardit dollarit.

PANE TÄHELE

Commerzbank vähendab töökohtade arvu 4300 võrra.

Enn Pandile kuuluv Mersok OÜ üle 840 000 Tallinki aktsia.

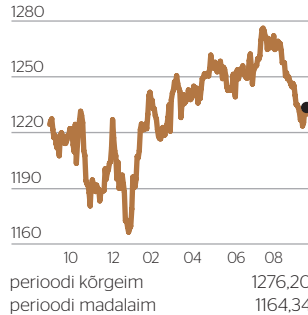
India maksualandus tõstis sealset börsi üle 5 protsendi.

OMX TALLINN

52 nädalat

Tallinna börsi üldindeks, kajastab põhi- ja lisanimikirja aktsiate liikumisi.

1232,67 **+0,04%**▲

KUULA Investor Toomase tund igal teisipäeval kl 11.00 ▶ raadio.aripaev.ee | ÖPI Investeeringu tööriistad 16. novembril ▶ pood.aripaev.ee

BÖRSIKAUBAD

Värvilised metallid	20.09
USD/t	
Alumiinium LME	1803
Vask LME	5755,5
Plii LME	2123,5
Nikkel LME	17469,5
Tina LME	16480
Tsink LME	2307

Põllumajandus	20.09
nael = 453,59 g	
Kohv NYBOT, USC/nael	98,35
Valge suhkur NYSE LIFFE, USD/t	326,3
Kakao NYBOT, USD/t	2475
Nisu NYSE LIFFE, USD/t	136
Rapsiseemned NYSE LIFFE Pariis	387,25

VALUUTA

Austraalia dollar	AUD	1,629
Bulgaaria leev	BGN	1,956
Hiina juaan	CNY	7,799
Hongkongi dollar	HKD	8,635
India ruupia	INR	78,13
Jaapani jeen	JPY	118,52
Kanada dollar	CAD	1,46
Korea won	KRW	1314,47
Norra kroon	NOK	9,994
Poola zlot	PLN	4,375
Rumeenia leu	RON	4,750
Singapuri dollar	SGD	1,517

Väärismetallid	19.09
USD/unts, unts = 31,105 g	
Kuld COMEX	1516,75
Plaatin NYMEX	945,75
Palladium NYMEX	1641,5
Hõbe COMEX	17,98

Kütused	20.09
USD	
Nafta IPE, bbl	64,28
Nafta NYMEX, bbl	58,09
Mootoribensiin, t	632,8
Diislikütus, t	618,25
Kerge kütteõli, t	613,5
Masuu (1% väävel), t	374
Maagaas Henry Hub, btu, USD	2,373

Suurbritannia nael	GBP	0,883
Sveitsi frank	CHF	1,092
Taani kroon	DKK	7,468
Tai baat	THB	33,546
Tšehhi kroon	CZK	25,85
Türgi liir	TRY	6,327
Ungari forint	HUF	333,62
USA dollar	USD	1,102
Bitcoin/USD	USD	10025,85
Vene rubla	RUB	70,507
Rootsi kroon	SEK	10,689

ALLIKAS: REUTERS KELLA 17 SEISUGA

BÖRS

Tallinn

20.09

aktsia	sulgemis- hind, EUR	muutus eelml, %	käive, EUR	P/E	ROE	P/B	divid. tootlus
Arco Vara	1,080	-0,92	50	-13,1	-5,9%	0,76	0,9%
Baltic Horizon Fund	1,350	0,00	17900	10,2	-	-	7,0%
Baltika	0,130	4,84	3470	-1,6	217,5%	-0,27	0,0%
EFTEN Real Estate Fund III	17,5	0	12500	10,8			3,9%
Ekspres Grupp	0,740	-5,73	2160	-59,4	-0,7%	0,44	9,5%
Harju Elekter	4,070	-0,25	6500	40,8	2,7%	1,10	5,9%
LHV Grupp	12,050	0,00	54220	12,7	15,1%	1,96	1,3%
Merko Ehitus	9,300	0,43	38140	7,8	17,1%	1,39	10,8%
Nordecon	0,990	1,02	990	8,6	12,2%	1,06	6,1%
PRFoods	0,464	3,11	50	-11,1	-7,4%	0,83	0,0%
Pro Kapital Grupp	1,190	0,00	0	4,5	14,9%	0,69	0,0%
Silvano FG	2,200	0,92	11740	7,9	33,1%	9,09	7,6%
Skano Group	0,410	0,00	0	-2,0	-25,2%	0,80	0,0%
Tallink Grupp	0,940	0,21	12200	18,4	4,2%	0,78	3,2%
Tallinna Sadam	1,955	-0,260	67240	11,5	12,978	1,466	6,8%
Tallinna Vesi	10,850	0,00	17940	9,0	24,8%	1,63	3,3%
Tin Kaubamaja	8,100	0,00	44390	12,0	13,6%	1,626	7,8%
Trigon PD	0,460	0,00	0	-0,2	-650,0%	1,18	0,0%

Riia

aktsia	sulgemis- hind, EUR	muutus eelml. %	P/E	P/B	divid. tootlus
Grindeks	11,8	0		1,0	10,847
Latvijas Gaze	10	0	81,9	1,4	-
Olainfarm	6,68	-0,3	5,5	0,8	1,497
SAF Tehnika	4,08	2		1,3	0

LOE VEEBIST Värsked börsiuudised ja turuülevaade: aripaev.ee/investor

Helsingi

20.09

aktsia	hind, EUR	muutus eelml. %	P/E	P/B	divid. tootlus
Alma Media	6,72	-0,88	14,1	3,7	5,2
Citycon	9,56	-1,34	99,4	0,8	1,7
Elisa	47,00	1,25	24,7	7,6	3,7
Finnair	6,76	3,37	10,4	1,0	4,1
Fortum	21,66	1,03	16,2	1,6	5,1
HKScan	1,60	0,38		0,2	0,0
Huhtamäki	36,81	-1,13	24,4	3,1	2,3
Kesko	56,78	0,21	22,2	3,1	4,1
Neste Oil	29,68	1,40	25,8	4,9	2,6
Nokia	4,79	2,56		1,9	4,1
Olvi	37,55	1,21	19,9	3,3	2,4
Stockmann	2,32	1,31		0,2	0,0
Stora Enso	11,02	-1,21	10,8	1,3	4,5
UPM-Kymmene	26,11	-1,36	9,5	1,5	5,0
Yli	4,95	-2,46	125,6	1,1	5,5

Vilnius

aktsia	hind, EUR	muutus eelm. %	P/E	P/B	divid. tootlus
Apranga	1,910	2,14	12,4	2,0	6,8
Novaturas	6,900	2,22	37,4	3,4	7,5
Klaipedos Nafta	0,383	-0,26	37,4	0,8	7,8
Linat Agro	0,098	0	5,5	0,3	0,0
Panevezio Statybos Trestas	0,755	0		0,4	0,0
Rokiškiu Suris	2,340	-1,68	20,5	0,7	4,3
Siauliai Bankas	0,512	0,39	5,1	1,1	5,7
Snaige	0,145	0	34,0	0,9	0,0

Eesti
edukate ettevõtete

TOP 100

võitjate auhinnagala

28. novembril

Lutheri Masinasaalis

**Avalikus müügis
vaid loetud arv pileteid!**

Osta saab: top100.ee

KPMG

Äripäeva TOP peatoetaja 2019

Laval astub üles
funk-soul-disco-ansambel
Lexsoul Dancemachine
koos Robert Linnaga

Lisainfo: Jekaterina Molotkova
jekaterina@aripaev.ee, 56 206 764

SEIKLUS ALGAB SIIN!

SANDBERG
REISID

KUUBA AVASTUSREIS	25.11.-04.12.2019	2390.-	NEPALI TUTVUMISREIS	08.04.-18.04.2020	1590.-
NEPALI TUTVUMISREIS	27.11.-07.12.2019	1590.-	JAAPANI MATKAREIS	15.04.-23.04.2020	2390.-
COSTA-RICA	28.11.-06.12.2019	2790.-	FILIPPIINIDE AVASTUSRETK	23.04.-08.05.2020	2490.-
UUS-MEREMAA JA AUSTRALIA	15.01.-27.01.2020	3990.-	TRANSSEIBERI RAUDTEE	03.06.-21.06.2020	2290.-
UGANDA MATKAREIS	04.02.-16.02.2020	2990.-	KANADA SEIKLUSREIS	24.06.-09.07.2020	3990.-
SANSIBAR JA TANSAANIA SAFARI	20.02.-28.02.2020	2990.-	ŠOTIMAA SAARED	28.06.-05.07.2020	1690.-
TALVINE BAIKAL	01.02.-08.03.2020	1390.-	SAHHALIN-KURIILID	09.07.-20.07.2020	3590.-
EVERESTI BAASLAAGER	18.03.-07.04.2020	2990.-	BAIKALI AVASTUSRETK	13.07.-20.07.2020	1490.-
SEIŠELLIDE AVASTUSRETK	22.03.-31.03.2020	2890.-	BAIKAL-MONGOOLIA	20.07.-04.08.2020	2590.-
ŠOTIMAA MÄED JA JÄRVED	23.03.-27.03.2020	1190.-	ALTAI SEIKLUSREIS	17.07.-26.07.2020	1990.-
BHUTAN JA NEPAL	24.03.-05.04.2020	3590.-	KAMTŠATKA LOODUSREIS	21.07.-01.08.2020	2590.-
POON HILL TREK	25.03.-07.04.2020	2190.-	ISLAND, ALASKA, HAWAII, JAAPAN	09.08.-25.08.2020	4990.-